

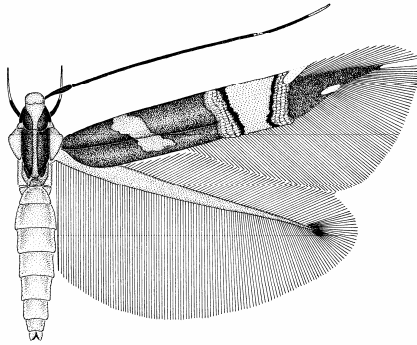
FRANJE

Jaargang 10 (19)

20 februari 2007

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties Snellen en Ter Haar van de
Nederlandse Entomologische Vereniging**

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 0317-496821 (werk); e-mail: m.g.m.jansen@minlv.nl; mgmjansen@planet.nl

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: Marja van der Straten, C. van Abcoudeplantsoen 35, 6709 ST Wageningen
Tel: 0317-410467; e-mail: straten@minlv.nl

secretaris: vacature

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153 ; e-mail: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Jaap Zwier, Turfweg 27, Yzevoorde 7021 JN Zelhem. Tel: 0314-326789; e-mail: jaap.zwier@slangenburg.nl

secretaris: Maja de Keijzer, Corn. de Wittstraat 36^e, 3311 GD Dordrecht. Tel: 078-6137704; e-mail: boos@xs4all.nl

penningmeester: Joke Stuurman-Huitema, Hallerweg 50, 1456 AW Wijdewormer.
Tel: 0299 – 422 629; e-mail: henkenjokestuurman@planet.nl

lid: Henk Hunneman, Ardennen 9 – Lunetten, 3524 VC Utrecht. Tel: 06-52478339; henk.hunneman@casema.nl

lid: Frits Bink, Zuider-Eng 6, 6721 HH Bennekom. Tel: 0318 – 418 435; e-mail: Frits.en.rosita@tiscali.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 te Luyksgestel onder vermelding van “Snellen”.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U
Concerning the costs, please inform at your bank.

Für ausländische Mitglieder, bitte überweisen Sie den Mitgliedsbeitrag von € 9,- auf unsere internationale Kontonummer: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U. Für die Kosten, bitte informieren Sie bei Ihrer Bank.

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. Sectie Ter Haar, Wijdewormer.

Website NEV: <http://www.nev.nl>.

INHOUD

Hans Huisman In memoriam Wolter Oord	4
Henk Hunneman Excursieweekend Snellen en Ter Haar.....	5
Hans Huisman Een oude collectie herontdekt: het Van Aartsen-mysterie.	6
Henk ten Holt Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Snellen op 28 oktober 2006 te Lexmond	8
Maja de Keijzer Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 14 oktober 2006 te Lexmond	20
Frits Bink Ecologische werkgroep	32
Jaap Zwier Rode lijsten, een mozaïek van reacties	36
Jaap van Vuure Opmerkingen over het fotograferen van vlinders	38
Marja van der Straten Lepidoptera bij de Plantenziektenkundige Dienst	40
Henk ten Holt Samenvatting ledenenquête sectie Snellen	41
Najaarsbijeenkomst van de sectie Snellen.....	45
Najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar	46

In memoriam Wolter Oord

Op 8 juli j.l. is in zijn geliefde Deventer ons medelid Wolter Oord op 91-jarige leeftijd overleden. Hoe groot zal het deel van die lange tijd wel niet zijn dat hij besteed heeft aan de natuur in zijn omgeving en aan de vlinders uit dat stuk van Overijssel waar, met name van de micro's, nog niet veel van bekend was. Ik heb hem vooral in de latere jaren van zijn vlinderloopbaan meegemaakt en kan niet nalaten daar iets over te zeggen.

Wie over Wolter Oord schrijft kan dat eigenlijk niet anders doen dan op een warme manier, want dat was zijn wezenlijke uitstraling. Ik heb de minutieuze nauwgezetheid, waarmee hij zijn vlinders opzette, bewonderd. Ook heeft hij heel wat nieuwe gegevens over de fauna rond zijn woonplaats aangedragen. Toch denk ik dat daarin niet zijn grootste betekenis voor Snellen heeft gelegen. Wolter was niet het soort man dat zichzelf zo nodig moest bewijzen door meer zeldzaamheden te vangen dan een ander. Hij was degene, die in de allereerste plaats genoot, genoot van de natuur en van alle mooie dingen om hem heen en die dat ook kon uitdragen en uitstralen.

Snellen zou zijn huidige niveau niet bereikt hebben zonder de verwoede verzamelaars en de rusteloze jagers naar nieuwe gegevens. Maar wat een geluk dat er ook mensen als Wolter waren, zodat het evenwicht niet verstoord werd en het hart niet uit onze zaak verdwenen is.

Daarom vind ik dat Wolter nog een lange tijd een levende plaats in ons hart verdient.

Hans Huisman

Excursieweekend Snellen en Ter Haar

Met enige moeite is het ook dit jaar weer gelukt om een gezamenlijk excursieweekend voor de secties Ter Haar en Snellen te organiseren. De excursie zal plaatsvinden in de prov. Flevoland in het weekend van

29 juni t/m 1 juli in groepsaccommodatie De Waker in Kuinre (Noordoostpolder)

Waarom Flevoland?

Uit een analyse van het databestand van de Werkgroep Vlinderfaunistiek (zie WVF nieuwsbrief nr. 3) blijkt dat er weinig nachtvlindergegevens uit Flevoland bekend zijn. Dit heeft mij aangezet om een excursie naar deze provincie te organiseren. Ik hoop dat we hierdoor een beter beeld krijgen van de nachtvlinderfauna van Flevoland.

Excursiegebieden

Ik heb van Staatsbosbeheer de mondelinge toezegging dat we 's nachts in de volgende gebieden mogen inventariseren:

- Horsterwold/De Stille Kern bij Zeewolde;
- Het Roggebotzand/Revebos/De Abbert tussen Dronten en Kampen;
- Noordoostpolder: het Kuinderbos tussen Lemmer en Emmeloord;
- Spijk-Bremerberg ten zuiden van Biddinghuizen. Ik ben nog in gesprek met de beheerder van de Oostvaardersplassen om ook dit terrein te kunnen inventariseren. Dat ligt wat moeilijker, vanwege de aanwezigheid van grote grazers en talrijke vogels. Mijn inschatting op dit moment is dat we niet in de Oostvaardersplassen zelf mogen inventariseren, maar wel in de randzone. De randzone is beter toegankelijk en qua natuurwaarden representatief voor de rest van het gebied.

Van al deze gebieden is nauwelijks iets bekend over de aanwezige entomofauna. Een aantal gebieden hebben zich de laatste jaren in botanisch en mycologisch opzicht goed ontwikkeld. Wie weet welke verrassingen dit voor nachtvlindersaars oplevert! Om een eerste indruk van de excursiegebieden te krijgen, verwijs ik naar de volgende website: <http://natuurflevoland.biofaan.nl> (klik voor meer informatie over de terreinen op de kaart).

Groepsaccommodatie

Het bleek erg lastig om een geschikte groepsaccommodatie in deze omgeving te vinden. Uiteindelijk heb ik groepsaccommodatie De Waker in Kuinre (Noordoostpolder) kunnen vastleggen. Deze accommodatie biedt plaats aan maximaal 30 personen. Er is een ruime eetzaal, een slaapzaal met 14 eenpersoonsbedden en een aantal tweepersoonskamers met eigen sanitaire voorzieningen. Tevens is er een volledig ingerichte keuken. Het ziet er

verzorgd uit: zie ook hun website www.dewaker.nl. Ik heb deze accommodatie volledig afgehuurd en wil daarom iedereen oproepen om hier zoveel mogelijk gebruik van te maken.

Kosten

Op dit moment is nog niet duidelijk wat de precieze prijs voor deelname aan de excursie is. De kosten voor de accommodatie zijn al wel bekend, namelijk ruim € 35, - per persoon. Hier komt nog een bedrag bij voor ontbijt, lunch en het gezamenlijke diner op zaterdag. Zodra hierover meer bekend is, zal ik ieder hiervan op de hoogte stellen.

Hoe verder?

Het is niet nodig om zich nu al op te geven voor de excursie. Mijn verwachting is dat er op de eerstvolgende ledenbijeenkomsten van Snellen en Ter Haar meer duidelijkheid is. Dan zullen er ook opgaveformulieren aanwezig zijn. Voor nu is het voldoende om dit weekend alvast in uw agenda te reserveren. Komt allen!

Mochten er op dit moment toch al vragen of suggesties zijn, mail of bel dan met Henk Hunneman: tel: 06-52478339, e-mail: henk.hunneman@casema.nl. Adres: zie colofon.

Een oude collectie herontdekt: het Van Aartsen-mysterie.

Hans Huisman

De vorige winter was Bob van Aartsen om gezondheidsredenen verplicht om zijn auto in de garage te laten. Die rusttijd heeft hij gebruikt om nog eens in zijn oude collectie te duiken en vlinders vanachter de boorvliegen te voorschijn te halen. Zijn micro's, verdeeld over enkele families, heeft hij ons laten zien en laten controleren. Daarbij zijn, tot onze en ook tot zijn verrassing, veel belangrijke gegevens aan het licht gekomen, hier en daar zelfs heel bijzondere. Het blijft raadselachtig hoe iemand, die niet speciaal micro's verzamelt, zoveel bijzonders weet te vangen en nog raadselachtiger hoe hij het zo lang stil wist te houden.

Om de gegevens niet verloren te laten gaan willen we ze graag publiceren, maar ze zijn in het algemeen te oud om ze op een natuurlijke manier in de jaarlijsten op te nemen. Daarom is gekozen voor een apart artikeltje in Franje, waarbij er naar is gestreefd om de belangrijkste gegevens op te nemen. Het is goed mogelijk dat enkele gegevens al gepubliceerd zijn; het is uiterst tijdrovend om dit goed uit te zoeken en vaak is het helemaal niet doenlijk. Gebruikte afkortingen: DR=prov. Drente; FL= prov. Flevoland; GE= prov. Gelderland; LI= prov. Limburg, OV= prov. Overijssel

MICROPTERIGIDAE

Micropterix tunbergella (Fabricius). LI: Limbricht, 20.v.1985, 2 exx.

Micropterix aureatella (Scopoli). DR: Papenvoort, 11.iv.1993 – LI: Limbricht, 20.v.1985.

ERIOCRANIIDAE

Eriocrania cicatricella (Zetterstedt). .DR: Papenvoort, 116.iv.1993 - GE: Otterlo, 8.v.1985; De Steeg, 24.iv.1979, 16 exx. - LI: Venlo, 23.iv.1979.

Eriocrania sangi (Wood). DR: Papenvoort, 16.iv.1993; LI: Venlo, 4.iv.1978.

INCURVARIIDAE

Lampronia fuscata (Tengström). LI: Vijlen 29.iii.1960.

ADELIDA

Nematopogon metaxella (Hübner). GE: Tongeren, 20.vi.1984 – LI: Echt, 17.vi.1980.

Nemophora oxsenheimerella (Hübner). GE: Garderen, 3.vi.1982, 22 exx.; 't Harde, 30.v.1986; Tongeren, landgoed Welna, 7.vi.1996, 3 exx.

Nemophora cupriacella (Hübner). OV: Denekamp, 2.viii.1993, 25 exx.

Nemophora violella (Zeller). GE: Leuvenum, Leemkuilen, 12.vii.1994.

Nemophora minimella (Denis & Schiffermüller). OV: Denekamp, 23.vii. en 2.viii.1993, 45 exx.

OECOPHORIDAE

Batia lambdella (Donovan). DR: Uffelte, 21.vi.1982 – LI: Vijlen, 29.vi.1980, 1.vii.1984.

Crassa tinctella (Hübner). LI: Venlo, 11.vii.1980, 3 exx.

Eratophyes amasiella (Herrich-Schäffer). GE: Assel, 14.vii.1980 tot 1991, 120 exx.

AMPHISBATIDAE

Pseudatemelia subochreella (Doubleday). GE: Tongeren, 28.vi.1980, 1 ex., 2.vii.1980 2 exx. Van deze soort zijn maar twee vindplaatsen buiten Limburg bekend, een oude vondst van Dieren en een recente vondst uit Winterswijk, het Wooldse Veen.

AGONOXENIDAE

Chrysoclista linneella (Clerck). OV: Denekamp, 8.vii.1983.

MOMPHIDAE

Mompha idaei (Zeller). LI: Vilt, 2 vii 1981. Het eerste exemplaar van deze vlinder in Nederland is ook al door Bob van Aartsen gevangen, in 1962 in Cadier. De hier vermelde vangst was toen het derde exemplaar uit ons land. Ook nu zijn er nog niet meer dan vijf of zes vindplaatsen bekend.

Mompha langiella (Hübner). LI: Kunrade, 14.vi.1972. De rups van dit dier mineert in de bladeren van groot heksenkruid (*Cirsaea lutetiana*). In 1927 is door Bentinck een exemplaar gevangen in het Haagsche Bosch, een wonderlijke plaats voor deze soort. De nu gemelde vangst lijkt de eerste te zijn in het eigenlijke biotoop en is dus de tweede voor Nederland.

Mompha locupletella (Denis & Schiffermüller). FL: Bremer bos, 8.viii.1981, 14.viii.1982 – GE: Pannerden, 29.vii.1992 – LI: Venlo, 18.vii.1982.

Mompha conturbatella (Hübner). DR: Zwinderen, 30.vi.1994, 7 exx. – GE: 't Harde, 28.vii.1991.

Mompha ochraceella (Curtis). DR: Uffelte, 24.vi.1982 – LI: Vlodrop, 12.vii.1989; Kerkrade, 30.vi.1993.

Mompha propinquella (Stainton). DR: Papenvoort, 8.viii.1993 – NH: Vogelenzang, 25.vii.1983 – LI: St. Pietersberg, 11.ix.1986, 3.vii, 12.viii.1990.

Mompha divisella Herrich-Schäffer. GE: Ermelo, 27.vi.1980.

Mompha bradleyi Riedl. LI: Kerkrade, 1993, 17 exx. e.l.

PTEROPHORIDAE

Buckleria paludum (Zeller). DR: Norg, 14.viii.1992, 8 exx; Uffelte, 18.viii.1992, 3 exx.

Platyptilia capnodactylus (Zeller). LI: Nuth, 4.vi.1992; Spaubeek, 13.vii.1997.

Stenoptilia pneumonanthes (Büttner). DR: Norg, 19.viii.1992, 3 exx. - GE: Tongeren, 14.viii.1993.

Pterophorus leucodactyla (Denis & Schiffermüller). ZE: Haamstede, 2.vii.1989 – LI: Colmont, 12.viii.1993; St.Pietersberg, 3.viii. Deze soort is nog niet uit Zeeland vermeld.

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Snellen op 28 oktober 2006 te Lexmond

Henk ten Holt

Aanwezig: J. Asselbergs, C. van den Berg, A. Cox, L. van Deventer, C. Gielis, A. Goutbeek, F. Groenen, H. Groenink, L. Groothedde, C. ten Ham, H. ten Holt, H. Huisman, M. Jansen, W.G. de Jong, K. Kaag, M. de Keijzer, S. Koster, J. Kuchlein, H.J. van Loh, T. Muus, C. Naves, E. van Nieukerken, J. Scheffers, A. Schreurs, J. Sinnema, M. van der Straten, G. Tuinstra, E. Vermandel, J. van Vuure, H. van der Wolf, J. Wolschrijn, N. Wolschrijn-Groeneveld, K. Zwakhals.

Huishoudelijk deel

Opening

Louis van Deventer opent deze feestelijke vergadering waarin stil gestaan wordt bij het 25-jarig jubileum van de sectie Snellen. De NEV kende al veel langer afdelingen maar in 1981 was Snellen de eerste van een reeks secties die werd opgericht binnen de NEV.

25 jarig bestaan van de sectie Snellen

Hieronder volgt een samenvatting van de speech van de voorzitter.

“Werken aan en met vlinders vond al langer plaats door een select gezelschap hobby- en vakentomologen in ons land; dagvlinders, nachtvlinders en een enkeling boog zich in vroeger jaren nieuwsgierig over de fascinerende wereld van de hele kleine vlinders. De sectie Snellen bestaat nu 25 jaar. Je zou daaruit kunnen begrijpen dat voor 1981 er nog niet veel gebeurde aan de micro’s, maar dat is niet juist!

Na de legendarische Snellen zijn er steeds weer mensen geweest die in Nederland gestaag werkten aan de ontdekking van de micro’s. Zonder wie dan ook tekort te doen waren er Bob van Aartsen die momphidae en adela’s deed; Hugo van der Wolf specialiseerde zich in Coleophorae; Kees Gielis “deed” Pterophoridae, Joop Kuchlein de Pyralidae, Hans Huisman was op een heel breed spectrum bezig, enzovoort. Bijzonder is dat Lempke zich toen zorgen maakte dat Nederland niet echt “los” zou komen op micro’s. Nu, na 25 jaar, blijkt dat zijn bezorgdheid ongegrond is geweest.

Hoe is Snellen dan ontstaan? Uit betrouwbare bron heb ik vernomen dat een telefoongesprek tussen Joop Kuchlein en Hans Huisman de feitelijke start is geweest

van wat nu de sectie Snellen heet en is uitgegroeid tot een bloeiende sectie voor de micro's die nu maar liefst al 25 jaar bestaat en maar liefst 75 leden kent waaronder ook diverse uit andere landen.

Joop Kuchlein had vergaderruimte in Wageningen in de universiteit ter beschikking om bijeen te komen en al snel ontstond er daar een tamelijk vaste club mensen. Het contact was eerst nog diffuus en de contacten waren niet zeer frequent. Wat beide oprichters, Hans en Joop, beide als eerste noemen als kenmerken voor die tijd is de ongedwongen en informele sfeer waarin de bijeenkomsten verliepen. Ze waren genoeglijk, gezellig en zeer informatief. Er was geen voorzitter, geen penningmeester en geen secretaris. Om de beurt zo eens per jaar wisselden Joop en Hans als “voorzitter” die wat voorbereidingen deed. De club was zo klein dat dit prima werkte.

In de jaren 50 al werd er met lijsten van waarnemingen gewerkt en dit werd door beide heren voortgezet. Zo was de wetenschap al direct gediend. Namen van vaste bezoekers waren naast Joop en Hans, Hugo vd Wolf, Jacques Wolschrijn, Sjaak Koster, Anton Cox, Alex Diakonoff, Jan Asselbergs, Jan Lucas en Nieuwland. Altijd lastig om namen te noemen, want je zou iemand kunnen vergeten.

Ik wil besluiten als voorzitter trots te zijn op de jarige sectie Snellen. Een sectie bestaat uit mensen, mensen die zich inzetten en gedreven zijn, ieder op zijn eigen wijze, aan die kleine vlinders. Mensen die er al meer dan 25 jaar voor zorgen dat er in Nederland gestaag gewerkt wordt aan de steeds uitdagende en fascinerende wereld van deze

vlinders en daarmee de kennis en wetenschap dienen. Mede door haar activiteiten zoals bv het organiseren van excursies met de sectie Ter Haar en andere activiteiten gaat het werk voortgezet worden. De toekomst voor de sectie Snellen ligt open en ziet er veelbelovend uit.”

Om de oprichters in het zonnetje te zetten, worden de heren Huisman en Kuchlein, mede namens de overige oprichters, naar voren geroepen om felicitaties en een bos bloemen in ontvangst te nemen. Het sectiebestuur heeft voor elk sectielid ter herinnering aan het 25-jarig jubileum een klein metalen doosje laten maken met daarop gegraveerd een gestileerde kleine vlinder en de tekst “NEV-sectie Snellen 1981-2006”. De doosjes worden ter vergadering uitgereikt aan de aanwezige leden. De afwezige leden krijgen een doosje per post toegezonden. Bij de penningmeester zijn extra doosjes verkrijgbaar.

Zomerexcursie 2006

Maurice Jansen geeft een enthousiast en uitgebreid verslag van de zomerexcursie in Koudekerke (Zeeland) die werd gehouden van 20-23 juni. Er waren 22 deelnemers. Het weer was wat wisselend, 's avonds was het wel droog maar tamelijk fris. Op zondag regende het langdurig. De cateraar had voor een bijzondere maaltijd gezorgd (zie foto).

Alle deelnemers worden verzocht zo snel mogelijk de gegevens voor het verslag aan te leveren met aantallen en eventuele bijzonderheden. Ook deelnemers aan eerdere excursies waarvan nog geen verslag verschenen is, worden verzocht zo spoedig mogelijk de gegevens aan te leveren.

Bestuurswisseling

Na de feestelijke opening draagt Louis van Deventer het voorzitterschap over aan Marja van der Straten. Marja stelt zich zelf voor aan de leden. Daarbij bedankt zij eerst Louis voor zijn zeven jaar uitstekend voorzitterschap. Verder geeft zij aan dat ze getwijfeld heeft om deze functie te aanvaarden, omdat ze nog maar kort lid is van Snellen en vanwege haar afwijkende affiniteit met de materie (zie presentatie elders in Franje). Ze heeft de functie aanvaard omdat zij op deze manier iets terug kan doen voor de kennis die zij bij Snellen kan opdoen: in haar ogen zijn alle leden ‘wandelende encyclopedieën’. Ze vertrouwt er echter op dat het voorzitterschap met behulp van alle leden vast gaat lukken. Het verslag wordt goedgekeurd.

Bestuursmededelingen

De secretaris deelt mee dat de volgende vergaderingen plaats zullen vinden op 14 april 2007 en 27 oktober 2007.

De voorzitter stelt voor om het financiële verslag over 2006 te behandelen in de voorjaarsvergadering van 2007. De leden zijn akkoord.

Zomerexcursie 2007

I.v.m. de excursie van 2007 heeft de Vlinderstichting verzocht om afstemming van de excursiedatum. De Vlinderstichting wil zelf een excursie houden in het weekend van 22-24 juni. Ter Haar/Snellen zou de excursie dan in het weekend van 29 juni kunnen houden of eerder in juni. Uit de vergadering komt naar voren dat afstemming misschien goed is maar dat in de praktijk organisator en de beschikbare accommodaties vaak bepalend zijn voor de mogelijkheden. Wat betreft de locaties worden diverse mogelijkheden geopperd: Limburg (een eerdere suggestie van Frans Post) of de Nieuwkoopse Plassen (suggestie Erik van Nieukerken). De voorzitter zal contact met de sectie Ter Haar opnemen. Zie verder de aankondiging van de zomerexcursie in deze Franje.

Ledenenquete

De secretaris presenteert de uitkomsten van de ledenenquête die enige tijd geleden is gehouden. De leden zijn in overgrote meerderheid tevreden over vrijwel alle sectie zaken. Een uitgebreider verslag is elders in deze Franje te vinden.

Eén-daagse excursies

Eén van de suggesties die ook al eerder gedaan is betreft het organiseren van één-daagse excursies op initiatief van leden in een bepaalde regio van het land. Diverse organisatievarianten presenteren de revue. Een idee is om initiatieven bij het bestuur te melden en deze op de Snellen pagina op de NEV-website te zetten.

Themaworkshops

De heer Gielis meldt dat hij en anderen al geruime tijd bezig zijn een *Agonopterix*-workshop voor te bereiden. Dit blijkt meer voeten in de aarde te hebben dan oorspronkelijk gedacht en vereist een goede voorbereiding die veel tijd kost.

Naar aanleiding hiervan wordt gediscussieerd over het ambitieniveau van de workshop(s). Dat kan zijn om verder te komen met een groep maar het kan ook zijn om kennis over te dragen van gevorderden aan minder ver gevorderden. Maak het in ieder

geval niet zo moeilijk dat er in de praktijk niks van komt, je kunt workshops ook op verschillende niveaus houden. Als workshops te ingewikkeld worden is het ook mogelijk om op de vergadering een lezing te houden. De leden worden in ieder geval uitdrukkelijk uitgenodigd om te komen met ideeën en aanbiedingen om kennis over te dragen aan de collegaleden. Jaap van Vuure pleit ervoor om in ieder geval ook de oorspronkelijke opzet van de sectievergaderingen overeind te houden, namelijk tweemaal per jaar faunistische mededelingen waarbij de dieren **in kistjes** aan de collegaleden worden getoond.

NEV-bijdrage aan de secties

De NEV wil de activiteiten van de NEV-secties beter zichtbaar maken naar andere secties toe en naar buiten. Daartoe heeft zij geld beschikbaar gesteld. Suggesties voor besteding vanuit de NEV zijn bv. het organiseren van een congres, excursies of determinatiewerken. Het bestuur van Snellen vond het organiseren van een congres niet haalbaar en excursies te 'gewoon'. Besloten is daarom om het al langer levende idee om tot een determinatietabel voor families te komen nieuw leven in te blazen. Dit zal in 2007 verder gestalte krijgen.

Bibliotheek NEV

Frans Groenen maakt er op attent dat Zoological Records nu ook digitaal beschikbaar is in de bibliotheek van de NEV. Tevens maakt hij de sectie attent op de lijst van verkoopboeken die met enige regelmaat verschijnt waarop bibliotheekexemplaren staan die leden tegen een gereduceerde prijs kunnen aanschaffen. Leden die hiervoor interesse hebben kunnen dat melden bij Frans die dat dan zal doorgeven aan Hans Duffels.

Catalogus van websites

Er is tegenwoordig steeds meer goede informatie over kleine vlinders te vinden op het internet. Kennis over deze websites zit verspreid bij veel van onze leden en het lijkt Henk ten Holt een goed idee om deze kennis te bundelen in een overzichtelijke vorm, een soort catalogus waarin een korte omschrijving en een soort van review worden opgenomen. Hij stelt voor dit beperkt te houden tot de betere sites en biedt aan een dergelijk overzicht op te zetten en bij te houden. Hij nodigt collega-sectieleden uit weblinks + korte omschrijvingen naar hem te mailen.

Wolter Oort overleden

Hans Huisman maakt melding van het overlijden afgelopen juli van Wolter Oort die jarenlang een gewaardeerd lid is geweest van onze sectie. Hans Huisman zal elders in deze Franje stilstaan bij het overlijden van Wolter Oort.

Aanmelding: Klaas Kaag meldt zich met ingang van oktober 2006 aan als lid van de sectie.

Faunistische mededelingen

Jaap van Vuure

De volgende interessante soorten werden dit jaar te Kortgene op Noord Beveland (prov. Zeeland) aangetroffen:

Dioryctria abietella (Denis en Schiffermüller) leeft op grove den (*Pinus sylvestris*) en wordt regelmatig in de lichtval in Kortgene aangetroffen. Deze den staat in de bebouwde kom vaak in tuinen. Dit jaar één dier op 4.vii.2006. Op dezelfde voedselplant leeft *D. mutarella* Fuchs, een kleinere meer effen donkergrijze soort. Deze ving ik eveneens op licht te Kortgene op 22.vii.2006. Eerder ving ik de soort in de duinen rond Haamstede. De vliegtijd van *abietella* valt wat vroeger dan die van *mutarella*. Met het tonen van deze laatste soort kan een onjuistheid in Kuchlein (1993) gecorrigeerd worden. Daar staat een stip bij Kortgene die berust op een verkeerde determinatie mijnerzijds. Met de vangst dit jaar is dat nu rechtgezet.

Op 8.viii.2006 kwam een andere pyralide in de lichtval die ik met behulp van een genitaal-preparaat op naam bracht, omdat op het eerste gezicht er nog al wat overeenkomst is met andere grasmotten, zoals *Agriphila* sp. Het betreft *Pediasia contaminella* (Hübner). Het is een soort van de duinen die op grassen leeft. In Kortgene nog nooit aangetroffen, wel bekend van andere vindplaatsen in Zeeland. Volgens Kuchlein (1993) de laatste decennia achteruitgegaan al is er inmiddels een herstel, vooral op de Waddeneilanden.

Op 11.vii.2006 ving ik op licht in Kortgene voor het eerst *Hedya salicella* (Linnaeus). De rups leeft op wilg (*Salix*) en populier (*Populus*). In Zeeland is de soort slechts van één vindplaats in het oosten van Zeeuws Vlaanderen bekend (Kuchlein, 1993). Dat is opvallend omdat de voedselplant algemeen is en de soort bijvoorbeeld wel van veel plaatsen in het kustgebied van Noord- en Zuid-Holland bekend is.

Een andere bladroller die ik voor het eerst op Noord-Beveland ving is *Dichrorampha simpliciana* (Haworth), een soort die wel van andere plaatsen in Zeeland bekend is. In de vooravond van 11.ix.2006 joeg ik twee exx. op uit de vegetatie op de Veersedam. De rups leeft op bijvoet (*Artemisia vulgaris*). De soort komt minder goed op licht en kan beter in de schemering opgejaagd worden. De vliegtijd is relatief laat: viii-ix.

Vermeldenswaard is de vangst van *Zeiraphera griseana* (Hübner). In de val te Kortgene trof ik dit jaar maar liefst vijf exx. aan, drie op 23.vii.2006 en twee op 25.vii.2006. Eerder in Kortgene gevangen in 1982 en 1995, telkens één ex. De soort leeft op larix (*Larix*), spar (*Picea*) en den (*Pinus*) en wordt beschouwd als een relatief zeldzame migrant. Een andere zeldzame trekker is *Ancylosis oblitella* (Zeller), daarvan kwam op 4.ix.2006 een ex. in de lichtval; dat was voor het eerst sinds 1997.

Enige jaren geleden liet ik een ex. zien van *Agonopterix purpurea* (Haworth) uit Zeeland (6.v.2000 Rammekes nabij Vlissingen). Het is een soort die tot voor kort alleen nog maar uit Zuid-Limburg bekend was. Als voedselplant wordt o.a. wilde peen (*Daucus carota*) genoemd, een plant overigens die in het hele land voorkomt. Dit jaar ving ik twee exx. te Kortgene op licht, 23.iii.2006 en 4.v.2006. Dit zijn overwinteraars: de nieuwe generatie vliegt vanaf augustus. De vraag is of deze recente Zeeuwse vondsten een voorbode vormen van een hernieuwde uitbreiding van het verspreidingsgebied

Op 21.vii.2006 ving ik op licht te Kortgene een ex. van *Orthotelia sparganella* (Thunberg). Op Noord Beveland nooit eerder waargenomen. Kuchlein (1993) geeft niet

veel stippen in het zuidwesten van het land. Als voedselplanten zijn o.a. bekend egelskop (*Sparganium* sp.) en lis (*Iris* sp.)

In juli van dit jaar vond ik op een geranium (*Pelargonium* sp.) in een bloembak in de tuin een aantal kleine rupsjes, die ik vervolgens opkweekte om te zien wat er uit kwam. De rupsen, groene en bruine, groeiden goed en leverden uiteindelijk geen al te grote bijzonderheid, namelijk *Phlogophora meticulosa* (Linnaeus). Interessanter was dat behalve deze uil ook exemplaren van *Amblyptilia acanthadactyla* (Hübner) verschenen. In totaal zes stuks, het getoonde dier is van 1.viii.2006. Gielis (1996) noemt een groot aantal voedselplanten waarvan de bloemblaadjes en de jonge blaadjes door de rupsen worden gegeten. Daar kan de bekende kamerplant “geranium” (*Pelargonium* sp.) nu aan toegevoegd worden. Overigens lijkt het er op dat deze vedermot de laatste jaren van steeds meer vindplaatsen wordt gemeld.

Tot slot wordt een ex. uit het genus *Mompha* getoond, gevangen op licht te Kortgene op 2.v.2006. Het betreft naar alle waarschijnlijkheid een nieuwe soort voor onze fauna.

Literatuur

Gielis, C., 1996. Pterophoridae, Microlepidoptera of Europe 1: 1-222.

Kuchlein, J.H., 1993. De kleine vlinders. Pudoc Wageningen: 1-715.

Jan Scheffers

Over het voorkomen van *Lampronia morosa* Zeller in het Westland.

Ik heb het in het verleden al eens over *Lampronia morosa* gehad. Zelf vond ik de soort op 19.v.2002 in het Bloedbergduin bij Monster; acht exemplaren toen, vliegend in de luwte van hondsroos (*Rosa canina*). Negen dagen later vond ik *L. morosa* nogmaals, dit keer tussen de kassen in het Westland nabij Honselerdijk. Het betrof toen negen vlindertjes, vliegend en rustend in de luwte van een grote egelantier.

De daarop volgende jaren vond ik de rupsjes, popjes of vlindertjes ieder jaar op beide locaties. In het duin ging het meestal om enkele exemplaren. Tussen de kassen in de Honselerdijk soms wel 50 á 60 vlindertjes tegelijk.

Afgelopen voorjaar heb ik in de periode 8-20.v.2006 wat meer tijd gehad om in de omgeving waar ik woon wat meer en beter naar de soort te zoeken. Na 20.v. vloog het vlindertje niet meer vanwege het slechte weer of was in ieder geval niet meer zichtbaar aanwezig.

Ik heb gezocht binnen de woonkernen van Honselerdijk en Naaldwijk. In de buitenwijken, parken en plantsoenen maar ook in het buitengebied. Het ging mij er voornamelijk om vast te stellen of de soort op een bepaalde locatie voorkwam, het vaststellen van de aantallen was daaraan ondergeschikt. Wat bleek: overal waar rozen groeien, komt de soort voor. Soms in grote aantallen van wel 75 exemplaren. Alleen op rimpelroos (*Rosa rugosa*) heb ik de soort niet kunnen vaststellen.

Conclusie

Als ik in de afgelopen jaren het vermoeden uitsprak dat *L. morosa* meer voorkomt dan wordt aangenomen, kreeg ik sceptische reacties. Mijn onderzoek heeft echter uitgewezen dat het voorkomen van de soort tot op heden door velen sterk onderschat wordt. Vooral nog heb ik de soort in drie aaneengesloten uurhokken gevonden en daarbinnen in heel wat kilometerhokken. Volgend voorjaar ga ik zeker weer op zoek. Ik ben er van overtuigd dat de soort in nog meer uurhokken te vinden is. Je moet er alleen op de juiste manier en het juiste moment naar zoeken.

C. Gielis

De heer Gielis presenteerde een groot aantal dia's geschoten tijdens een bezoek aan de Verenigde Arabische Emiraten van februari tot april 2006. In zijn presentatie werd uitgebreid stilgestaan bij o.a. geografische en klimatologische aspecten. Faunistische aspecten kwamen niet aan de orde en ook werd geen materiaal getoond.

Maurice Jansen

Vondsten van rupsen van microlepidoptera op schorren en binnendijkse zilte terreinen.

Ten behoeve van de inventarisatie werd in elk terrein eerst de grens bepaald die de zilte delen van omringende gebieden waarin glycofyten overheersen van elkaar scheidt. In buitendijkse gebieden werden de zeedijk en de plaats van de veek- of stormvloedzone gebruikt als markering terwijl in binnendijkse gebieden werd gezocht naar microrelief zoals stijlranden. Ook de groeiplaats van respectievelijk heemst (*Althaea officinalis*) en zeerus (*Juncus maritimus*) werden gebruikt als scheidslijnen. Beide soorten worden nog beschouwd als onderdeel van dit ecosysteem.

Rupsen werden aangetroffen van de volgende soorten met data van de rupsenvondsten: *Coleophora clypeiferella* O. Hoffmann op Saeftinghe Sieperdaschor 18.viii.2005 één adult. Een soort die gebonden is aan melganzevoet (*Chenopodium album*) die ter plaatse langs de weg groeit en dus geen binding met het schor zelf heeft.

Van *Cosmopterix lienigiella* Lienig & Zeller werd te Saeftinghe op 18.viii.2005 één adult op licht gevangen en later werden op 24.x.2005 ca 15 mijnen op riet (*Phragmites australis*) gevonden allemaal in de nabijheid van de vindplaats van de adult. Het is een schaarse soort die heel lokaal voorkomt. De mijnen vallen vaak niet erg op omdat normaal het riet in oktober al begint te verkleuren. De adulten komen slecht op licht af en zijn weinig actief. Daarom is deze soort waarschijnlijk algemener.

Pexicopia malvella (Hübner): één adult in het brakke oostelijke deel van de Kwade Hoek op 10.vii.2005 die op het licht van een black-light afkwam. Deze soort is gebonden aan heemst (*Althaea officinalis*) die er ter plaatse overvloedig groeit.

Brachmia inornatella (Douglas) werd gevonden op drie plaatsen: Kwade Hoek 21.v.2005 één adult, Slikken van Bommenede 17.vi.2005 4 adulten; Ritthem schor Rammekenshoek 17.iv.2006 één rups in de top van een dode rietstengel die in de loop van juni een adult opleverde. De rups is nog niet beschreven. Er werden tientallen gaatjes of venstertjes in de top van rietstengels gevonden. Deze venstertjes zijn de in- of uitgang van de rups en ter plaatse is de rietstengel gevuld met uitwerpselen die het

verblijf als woonplaats van een rups verraden. Waarschijnlijk wisselt de rups meerdere keren van stengel. De diameter van deze venstertjes is ongeveer de helft van die van rupsen van Noctuidae zoals *Archanara*-soorten.

Aphelia paleana (Hübner). Op het Zuidgors te Ellewoutsdijk (Zuid-Beveland) werden op 24.vi.2006 twee rupsen op gewone zoutmelde (*Atriplex portulacoides*) waargenomen waarvan er één de adult leverde op 11.vii.2006. De beide rupsen maakten dezelfde sporen op de plant en werden op één meter afstand van elkaar gevonden. De tekening van beide was geheel verschillend: de ene was sepia met grote witte wratten en de ander vaalgroen met dito wratten.

Gerrit Tuinstra

Net als in 2004 toen één exemplaar op 17.viii werd waargenomen zijn in 2006 weer twee exemplaren van *Pyrausta purpuralis* (Linnaeus) te Lauwersoog (prov. Groningen) waargenomen op dezelfde datum: 17.viii.2006

In 2006 werden in Friesland diverse exemplaren van *Evergestis limbata* (Linnaeus) door verschillende waarnemers gezien. Zelf heb ik één exemplaar te Olterterp (prov. Friesland) op 6.ix.2006 en één exemplaar in de haven van Lauwersoog (prov. Groningen) op 12.ix.2006, op nog geen 100 meter van de Waddenzee op licht gevangen.

Eén exemplaar van *Duponchelia fovealis* Zeller op 10.vii.2006, op licht nabij Ureterp (prov. Friesland).

Eén exemplaar van *Eratophyes amasiella* Herrich-Schäffer op 19.vi.2006 op licht nabij Terwispel (prov. Friesland).

Eén exemplaar van *Homoeosoma sinuella* (Fabricius) op 23.viii.2006 op licht bij Breezanddijk. Deze locatie ligt op de afsluitdijk, op meer dan 13 kilometer van het “Friese vaste land”.

Marja van der Straten: zie p. 43 van dit nummer

Ab Goutbeek

Nemophora ochsenheimerella (Hübner)

Op 31.v. en 2.vi.2006 werden te Rechteren omgeving Dalfsen twee exx. gevangen. De soort leeft op spar (*Abies*) en is sinds 1927 uit Nederland bekend. In 1997 werd *N. ochsenheimerella* voor het eerst door Huisman in Overijssel ontdekt op de Lemelerberg. Dit is de tweede waarneming in Overijssel.

Adela croesella (Scopoli)

Op 2.vi.2006 werd één ex. te Rechteren omgeving Dalfsen gevangen die eerder in de omgeving van Overdinkel werd waargenomen. Dit is vooral een soort van de kust die gebonden is aan duindoorn (*Hippophae rhamnoides*) en liguster (*Ligustrum vulgare*).

Lampronia luzella (Hübner)

Op 2.vi.2006 werd één ex. gevangen te Rechteren in de omgeving van Dalfsen. De soort leeft op framboos (*Rubus idaeus*) en komt verspreid in Nederland voor.

Blastodacna hellerella (Duponchel)

Een vlinder uit 2004 werd gevangen op 21.vi. en op naam gebracht door S. Koster. De soort leeft op meidoorn (*Crataegus* sp.), is nieuw voor Overijssel en is reeds vermeld in de jaarlijst.

Cosmopterix scribaiella Zeller

De soort behoort tot de Cosmopterigidae, een kleine familie van negen soorten in Nederland. Eén ex. werd geklopt op riet (*Phragmites australis*) op 29.vi.2006. De rupsen van *C. scribaiella* mineren in het blad. De atlas van Kuchlein (1993) meldt de soort ondermeer van de omgeving van Nijmegen-Groesbeek. In 1993 verzamelde K.J. Huisman de soort van De Lutte en in 1998 in de Stadsgaten bij Hasselt.

Monochroa palustrella (Douglas)

In 2005 weden twee exx. op licht resp. te Dalfsen en Emmen gevangen. *M. palustrella* is gebonden aan waterzuring (*Rumex hydrolapathum*) en nieuw voor Overijssel.

Aethes rutilana (Hübner) komt verspreid voor in Nederland en werd op 7.vii.2006 in de tuin gevangen te Dalfsen.

Buckleria paludum (Zeller)

In de tuin te Dalfsen op licht gevangen op 3.vi.2006. Is bekend van ronde zonnedauw (*Drosera rotundifolia*) maar de dichtst bijzijnde zonnedauw-populatie is die van de kleine zonnedauw (*D. intermedia*) op 3 km. afstand. De soort is eerder in Overijssel waargenomen in Lossler.

Sclerocona acutellus (Eversmann)

Deze soort is voor het eerst in Nederland waargenomen door Lempke in 1976 op het Landgoed Eerde te Ommen. Op 14.vi.2006 is het tweede ex. in Overijssel gevonden en ook Harry Groenink heeft enkele dagen daarvoor in Bathmen een exemplaar gevangen.

Frans Groenen: *Cydia amplana* Hübner in Nederland.

Verspreiding in Nederland

Cydia amplana Hübner wordt voor het eerst uit Nederland gemeld naar aanleiding van de vangst van een aantal exemplaren in 's Heerenweide en Zuiderduintjes bij Bergen in Noord Holland (de Vos, 1991). Naar aanleiding hiervan meldt de heer Wolschrijn dat hij deze soort reeds op 20.viii.1980 in hetzelfde gebied gevangen heeft.

In 1994 worden meer waarnemingen uit 1990 en 1991 langs de Nederlandse kust gemeld. In de jaren tussen 1997 en 2003 volgen areaal-uitbreidingen in de provincies Zuid- en Noord- Holland en Zeeland. In 1999 wordt de soort voor het eerst meer in het binnenland gevonden (Zaandam) (Huisman & Koster, 1994, 2000, 2001).

Naast de vindplaatsen verspreid langs de Noordzee kust wordt in 2003 *C. amplana* voor het eerst uit Wezep, Prov. Gelderland gemeld door Hans Huisman. In 2004 komt de eerste Groningse melding door Gerrit Tuinstra van Lauwersoog (Huisman et al., 2005; Huisman et al., 2006). De soort lijkt zich nu uit te breiden naar het binnenland. Op 6.viii. ving ik een vers mannetje en vrouwtje op licht in mijn tuin te Luyksgestel prov. Noord-Brabant.

Biologie.

De rupsen ontwikkelen zich vanaf het einde van de zomer in eikels van eikebomen (*Quercus*), hazelnoten (*Corylus*), kastanjes (*Castanea*) (de Vos, 1991) okkernoot (*Juglans*) en amandel (*Prunus amygdalus*) (Huisman & Koster, 1994).

Verspreiding in Europa.

De soort komt in nagenoeg geheel Europa voor. Het hoofdverspreidingsgebied ligt in Zuid- en Midden-Europa. Hier komt de soort ook in het binnenland voor. Uit België wordt de soort voor het eerst in 1958 gemeld (de Vos, 1991).

Literatuur:

Huisman, K.J. & J.C. Koster, 1994. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in de jaren 1988-1991 (Lep.). Entomologische Berichten 54: 29-47.

Huisman, K.J. & J.C. Koster, 2000. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in hoofdzaak van de jaren 1997 en 1998 (Lep.). Entomologische Berichten 60: 193-216.

Huisman, K.J. & J.C. Koster, 2001. Nieuwe en interessante Microlepidoptera Nederland in de jaren 1999 (Lep.).- Entomologische Berichten 61: 169-199.

Huisman K. J., J.C. Koster, E. J. van Nieukerken & S.A. Ulenberg, 2005. Microlepidoptera in Nederland in 2003. - Entomologische Berichten 65: 30-42.

Huisman, K.J., J.C. Koster, E.J. van Nieukerken & S.A. Ulenberg, 2006. Microlepidoptera in Nederland in 2004. - Entomologische Berichten 66: 38-55.

Vos, R. de, 1991. *Cydia amplana* nieuw voor Nederland en een recente waarneming van *Selagia spadicella* (Lep.: Tortricidae; Pyralidae). Entomologische Berichten 51: 82-84.

Frans Groenen

Frans meldt de volgende soorten uit zijn woonomgeving:

Endothenia ericetana (Humphreys & Westwood) en *Lobesia fuligana* (Haworth) (syn. *abscissana* (Doubleday)).

Deze twee soorten zijn over geheel Nederland verspreid. Uit Noord-Brabant zijn van beide een tweetal vindplaatsen bekend. De derde is Eersel: Boswachterij De Kempen, Cartierheide, het terrein van de zomerexcursie van 2005. *E. ericetana* vloog in aantal in augustus in een ingezaaide berm met veel pepermunt (*Mentha x piperata*), een bekende voedselplant van de soort.

L. fuligana vloog in mei in aantal in een zich tot ruigtevegetatie ontwikkelende bloemenweide. *Fuligana* wordt o.a. in Kuchlein & De Vos (1999) vermeld als *L. abscissana* (Doubleday, 1849). In de meest recente Tortricide-naamlijst is de officiële naam *L. fuligana* (Haworth, [1811]) met als synoniem *abscissana* Doubleday, 1850 (Brown, 2005).

Ancylis myrtillana (Treitschke)

Deze soort, die vliegt rond bosbes (*Vaccinium* sp.), heeft zijn hoofdverspreidingsgebied op de Veluwe en rond Nijmegen. Verder zijn er vindplaatsen bekend van Midden- en West-Brabant en Zuid-Limburg. De vlinders zijn gevangen te Eersel, Boswachterij de Kempen en de vondst vult de leemte tussen de Brabantse en Limburgse vindplaatsen. De

vlinder vliegt net boven en tussen de bosbes struiken en bij verstoring trekt hij zich daarin terug.

Cydia strobilella (Linnaeus)

Cydia strobilella is verspreid over geheel Nederland. De rups leeft in sparrenkegels (*Picea* sp). De vlinders zijn gevangen in de schemering rond een omgevallen spar in hetzelfde gebied als *A. myrtiliana*. De vliegtijd is in april en mei. Ook van deze soort zijn slechts een paar vindplaatsen uit Brabant bekend.

Dichrorampha acuminatana (Lienig & Zeller)

Eveneens een door geheel Nederland voorkomende soort maar die van Noord-Brabant slechts van twee vindplaatsen bekend is. De Boswachterij De Kempen kan hieraan toegevoegd worden als derde vindplaats. De rups leeft in de wortel van Margriet (*Leucanthemum vulgare*). De vlinders zijn geslept uit een bloemrijke berm langs een maïsakker. Hij vliegt in twee generaties in mei en augustus.

Literatuur

Brown, J.W., 2005. World catalogue of Insects. Vol. 5: Tortricidae (Lepidoptera).- Apollo Books, Stenstrup: 1-741.

Kuchlein, J.H., 1993. De kleine vlinders. Wageningen, Pudoc: 1-715

Kuchlein, J.H. & R.de Vos, 1999. Geannoteerde naamlijst van de Nederlandse vlinders. Backhuys Publishers, Leiden: 1-302.

Henk ten Holt

Henk ten Holt meldt een voor Nederland nieuwe *Stigmella* van de iep (*Ulmus* sp) op basis van de vondst van lege mijnen in aantal op twee locaties te Nijmegen. Hij toont dia's van de aangetroffen mijnen en belicht de verschillen met andere *Stigmella*'s van de iep. De mijn is zeer karakteristiek maar bij solitaire vondsten is soms verwarring met de mijn van *Stigmella lemniscella* (Zeller) mogelijk.

Hoewel op grond van de vondst van deze karakteristieke mijnen in aantal geen twijfel bestaat over de juistheid van de determinatie wordt publicatie nog even aangehouden, omdat - hopelijk op korte termijn - door de vondst van bezette mijnen en een geslaagde kweek een vollediger beeld kan worden gegeven.

Charles Naves

Charles meldt enkele leuke vlindervondsten uit 2006.

Lampronia flavimitrella (Hübner)

Op 25.v ving ik deze soort in het Heekenbroek te Hoog-Keppel in de schemering. Het is een nieuwe soort voor de Achterhoek. Van deze soort staan zeven stippen in Kuchlein (1993): drie in Zuid-Limburg, twee in Overijssel en twee in Gelderland.

Glyphipterix forsterella (Fabricius)

Op 3.vi. ving ik twee vlinders van deze soort overdag op het landgoed Keppel, de Reuze te Hoog-Keppel. In De Kleine Vlinders staan slechts vier stippen. Het oudst bekende exemplaar stamt uit 1874 en is bij Breda gevangen. De vlinder is van één vindplaats in Zuid-Limburg bekend en Van Niekerken trof de soort aan op twee plaatsen in Twente. Ik ving de vlinder langs een ruig begroeide beek. Nieuw voor Gelderland.

Cydia amplana (Hübner) is nieuw voor Drempt: één exemplaar werd gevangen op 31.vii en één op 6.viii.

Aphomia zelleri (De Joannis). Van deze, in het Duindistrict vaak niet zeldzame soort, werd dit jaar op 8.vii één vlinder te Drempt gevangen. Kuchlein (1993) vermeldt de soort niet van het oostelijke deel van ons land.

Spoladea recurvalis (Fabricius) is waarschijnlijk wel mijn meest bijzondere vangst dit jaar. Op 23.x. werd tijdens zeer zwoele, stevige zuidenwind de vlinder te Drempt op licht gevangen. Tot nu toe was er slechts één vangst in 1968 van ons land bekend. Zie Kuchlein (1993) en Lempke (1972).

Literatuur

Kuchlein., J. H., 1993. Onze vlinders. Pudoc, Wageningen: 1-715.

Lempke, B.J., 1972. De Nederlandse Trekvinders.

Erik van Nieukerken

Erik hield een korte presentaties over *Stigmella aceris* fam: Nepticulidae, nieuw voor Nederland, in december 2006 gepubliceerd in Entomologische Berichten 66: 174-180), de verspreiding van de nieuwe exoot *Diplopestis perieresalis* (Walker) fam: Crambidae, in januari 2007 gepubliceerd door Speidel et al. in Nota Lepidopterologica 29: 185-192. Hij vertelde bovendien over de biologie van enkele *Nemophora* soorten, fam: Adelidae.

Nawoord

In verband met het grote aanbod aan mededelingen konden de geplande mededelingen van Hans Huisman, Sjaak Koster, Louis van Deventer en Klaas Kaag niet plaatsvinden. Deze zullen een volgende keer aan bod komen.

Bestuurlijk nawoord

Aan het eind van de vergadering kondigt Henk ten Holt aan dat hij met onmiddellijke ingang aftreedt als secretaris. De voorzitter verzoekt leden die belangstelling hebben voor de nu vacante plek in het bestuur dit bij haar kenbaar te maken.

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 14 oktober 2006 in Lexmond

Maja S.M. de Keijzer

Aanwezig: 44 leden en 1 geïnviteerde spreker: Hans de Iongh met echtgenote; Gerard Bergsma, Frits Bink, Ellen de Bruin, Henk Bunjes, D. Doornheijn, Ab Goutbeek, Mathilde Groenendijk, Harry Groenink, L. Groothedde, Carel ten Ham, Adé Heeren-de Boer, Henk ten Holt [’s middags], Hans Huisman, Auke Hunneman, Henk Hunneman, Abel Jagersma, Maurice Jansen, Willem G. de Jong, Klaas Kaag, Maja de Keijzer, Jan Kerseboom, Iet Kiel-Hartog, Ben Kruijssen, Harry Nagel, Charles Naves, Frans Post, Karel Rijdsdijk, Peter Rooij, Andy Saunders, Jan Scheffers, Johan Schipperen, Jannie

Sinnema-Bloemen, Siep Sinnema, Piet van Son, Marja van der Straten, Joke Stuurman-Huitema, Gerrit Tuinstra, Daan Vestergaard, Ruud Vis, Jeroen Voogd, Rob de Vos, Jaap van Vuure, Piet Zumkehr, Cees Zwakhals [s middags] en Jaap Zwier.

Afwezig met afmelding: C. Gielis en Maurice Franssen. Jaap van Vuure geeft ter plaatse aan dat J. Lucas verhinderd is.

Bestuursmededelingen

Opening

De voorzitter, Jaap Zwier, opent de vergadering en heet iedereen welkom, met name Hans de Jongh en zijn echtgenote. Jaap legt uit hoe de vergadering door een onverwachte dubbelboeking bij "De Vijf Hoeven" vandaag helaas op een ander adres in Lexmond plaatsvindt en verontschuldigt zich voor de wat krappe ruimte. Er blijkt vandaag nog een extra misverstand te zijn: de uitbater van vandaag heeft een lunch ingeslagen voor ruim 40 personen, bestaande uit koffie of thee, soep, en 2 tot 3 broodjes voor 10 Euro per persoon. De voorzitter vraagt aan de leden om, indien mogelijk, zoveel mogelijk voor deze keer niet hun eigen lunch te gebruiken, maar de hier geserveerde lunch te betalen. Mochten er individueel problemen zijn, dan kan men zich in de pauze tot de voorzitter wenden.

Verslag van de bijeenkomst op 8 april 2006

De notulen van de vorige bijeenkomst worden besproken en goedgekeurd met inachtneming van de volgende opmerkingen: pag 15: De naam "Brik" moet zijn: "Prick"; pag 15: "aberraties" moet zijn: "vormen"; pag 16: "rape" lees: "rapae"; pag 17: "slechts" lees: "slecht"; pag 17: "4 april" lees: "4 maart"; pag 21: "in de grijze" lees: "in de grijze literatuur"; pag 24: "lycaena dispar" moet zijn "Lymantria dispar".

Bestuurssamenstelling

In deze vergadering nemen we afscheid van twee bestuursleden die zich jarenlang hebben ingezet voor de sectie Ter Haar; Jannie Sinnema-Bloemen en Hans Huisman worden door de voorzitter namens de Sectie bedankt met een dames- en een herenboeket voor hun constante zorg en inzet. Hun plaatsen in het bestuur worden ingenomen door Frits Bink en Joke Stuurman-Huitema. De bestuursfuncties zullen onder de bestuursleden onderling worden besproken en verdeeld.

WVF, de werkgroep vlinderfaunistiek

Zoals aangekondigd zal de Sectie Ter Haar in de WVF worden vertegenwoordigd door een bestuurslid, Henk Hunneman, en door één van de leden. Het bestuur heeft voor deze afvaardiging Klaas Kaag voorgesteld. Omdat er geen tegenkandidaten bij het bestuur zijn gemeld, wordt Klaas Kaag vanaf heden de vertegenwoordiger van de leden van Ter Haar in de WVF.

Financiën

De penningmeester memoreert dat dit jaar de gezamenlijke Ter Haar/Snellen excursie financieel zeer voordelig is geweest dankzij de inspanningen van Maurice Jansen die van diverse instanties subsidie en subsidie-in-natura wist te krijgen. Een tweede gunstig

aspect is het succes van een aanmaningsactie van de penningmeester; de meeste leden met een achterstallige contributie hebben nu betaald en dat leverde 115.00 Euro op over 2005 en 206.00 Euro over 2006. Kort samengevat: de financiën zien er goed uit.

De leden van de kascontrolecommissie, Frits Bink en Jeroen Voogd, hebben de financiën gecontroleerd en de boekhouding geheel in orde bevonden. De penningmeester wordt over het gevoerde beleid van 2005-2006 in dank gedechargeerd. Jeroen Voogd blijft nog een jaar in de kascommissie en hij zal worden bijgestaan door een nog nader aan te wijzen lid.

De rode lijsten

In de vorige vergadering kwam het thema "rode lijsten" ter sprake. Om te zorgen dat we allemaal met meer kennis van zaken een eigen oordeel kunnen vormen over dit onderwerp, heeft de voorzitter een heleboel informatie verzameld en in de vorige Franje gepubliceerd. Dit alles als inleiding op de lezing van vandaag door Hans de Jongh. Hij laat ons via een Engelstalige powerpoint presentatie de behoorlijk complexe materie van de rode lijsten zien. Zie ook het artikel van Jaap Zwier op p. 36 van dit nummer.

Faunistische mededelingen

Frans Post

Frans memoreert de bijzondere waarnemingen van 2006, waarnemingen gedaan door Piet van Son, Johan Schipperen en hemzelf, alledrie normaal gesproken actief in Noord-Brabant.

Een "leuk" jaar, dat 2006, al is het tot begin juni te koud en te nat geweest en dat leverde weinig waarnemingen op. Frans wil vooral wat vertellen over een gezamenlijke Fries-Brabantse excursie naar zuid Limburg. Aanvankelijk vielen de waarnemingen nogal tegen, vooral afgemeten aan de propaganda die altijd gemaakt wordt voor de St.Pietersberg als enige kalkberg in Nederland met een exclusief kalkgrasland-biotoop. Een deel van de groep heeft meegedaan aan een NEV excursie van de afdeling zuid. Vergeleken met een aantal jaren terug is er sprake van een achteruitgang van het gebied. Er is nu een schaapskudde, maar die vreet de hellingen compleet kaal en alleen distels en brandnetels blijven over en de vele uitwerpselen. De orchideeën komen nu weliswaar terug, maar insecten moeten toch het hele jaar door kunnen fourageren. Ondanks deze wat negatieve ervaring kijken de excursieleden terug op een leuke excursie met als bijzondere waarneming *Proserpinus proserpina* (Pallas), de teunisbloempijlstaart, die in de schemer fourageerde op *Silene* sp. en in klein aantal op licht kwam. Deze vlinder werd tot voor kort zelden in Nederland gezien, maar kennelijk is er een goede populatie in Zuid-Limburg aanwezig. *Papilio machaon* (Linnaeus) vliegt met tientallen tegelijk op de Pietersberg.

Terug naar het Brabantse. Voor dit gebied vermeldt Frans enkele waarnemingen die het effect van een warme zomer aangeven. *Pachycnemia hippocastanaria* (Hübner) kan op de heide en zandgronden in heel Nederland worden gezien, meestal in twee generaties, nl. in maart-april en weer in juni-augustus. Dit jaar was de soort ook in september en later te zien, door de goede zomer was er nadrukkelijk een derde generatie aanwezig. *Pseudoips prasinana* (Linnaeus) is altijd aanwezig op de zandgronden in Brabant; ook

hier was door de warme zomer nadrukkelijk een tweede generatie aanwezig. Je kon de soort in september overal op de zandgronden in Brabant aantreffen. *Bena bicolorana* (Fuessly) daarentegen heeft één generatie per jaar, de soort is door Frans nog nooit in Tilburg of directe omgeving gezien. Maar dit jaar kwam er op 30.ix één vlinder op licht. Siep Sinnema merkt op dat hij de soort dit jaar op 11.ix. in Hemrik (prov. Friesland) heeft gezien.

Argynnis paphia (Linnaeus) is een soort die normaal in Brabant niet gezien wordt, maar nu vanuit de Limburgse bossen ook naar andere gebieden zwerft. In reactie hierop geeft Jaap Zwier aan dat de vlinder in de Achterhoek is gezien en volgens Rob de Vos op diverse andere plaatsen.

Trekvlinders: Op een wilde bloemen akker in midden Limburg zijn vele trekvlinders gezien in augustus en september. Soms met honderden tegelijk vlogen daar de luzernevlinders: *Colias hyale* (Linnaeus) en *Colias croceus* (Fourcroy) tezamen met *Issoria lathonia* (Linnaeus). Deze laatste soort profiteert van het af en toe ploegen zodat het Akkerviooltje (*Viola arvensis*) er groeit.

Lithosia quadra (Linnaeus) is in de tweede decade van september waargenomen in Bergen op Zoom, Oss, Cuyck, Geleen, Kerkrade en Maastricht. Er is duidelijk een grote immigratie geweest. Reacties uit de zaal geven aan dat de soort ook is gezien in Rozenburg, in Zeeland, in het Bovenste Bos, Tilburg en Terschelling. Opgemerkt wordt dat de grootste immigratie plaatsvond rond 9-10.ix.2006.

Daan Vestergaard

Daan laat een kistje rondgaan met gynandromorfen. Een gynandromorf is een dier met zowel typisch mannelijke als typisch vrouwelijke kenmerken. Vroeger was de aandacht bij de vlindersaars gefixeerd op het beschrijven van vormen en aberraties en daarom was er vanzelfsprekend ook veel aandacht voor het verschijnsel gynandromorfie. In de Catalogus van Lempke zijn bijvoorbeeld een dertigtal vormen beschreven van gynandromorfie bij dagvlinders. Deze vormen kunnen, maar hoeven niet altijd, bilateraal zijn. Een bilateraal vertoont een links-rechtsverdeling: aan de ene kant een mannelijke vorm en aan de andere zijde een vrouwelijke vorm. Het verschijnsel wordt bij veel insecten waargenomen en valt uiteraard vooral op bij die soorten die een seksuele dimorfie hebben. Bij b.v. *Inachis io* (Linnaeus) zal het verschijnsel niet zomaar opvallen. Ideale vlindersoorten om het verschijnsel te bestuderen zijn de witjes en met name het koolwitje (*Pieris* sp.). De seksuele dimorfie valt duidelijk op door het aantal stippen op de vleugel.

Het blijft vreemd dat er desondanks maar zo'n dertig gevallen bekend zijn. Willen we meer inzicht krijgen in dit natuurfenomeen, en vooral in de genetische achtergrond, dan zullen we meer bewijsmateriaal moeten verzamelen. Daan is zich er van bewust dat het verzamelen tegenwoordig "not done" is, maar pleit er voor dat we ons meer bewust moeten zijn van dit soort vormen. Hoewel het altijd een toevalstreffer zal zijn, zowel bij het kweken als in de vrije natuur, zal je de vorm eerder zien, als je er ook echt op let.

Gerrit Tuinstra

Gerrit vertelt over bijzondere en leuke waarnemingen in Friesland in 2006.

Euphya unangulata (Haworth) is in 2005 door ons niet in Friesland waargenomen. Daarvòòr wel: het eerste exemplaar werd al in 1998 waargenomen. In 2006 is de vlinder op 10.vi.2006 op één plek in een beekdalgebied bij Terwispeel waargenomen.

Costaconvexa polygrammata (Borkhausen) wordt de laatste jaren meer gezien. In hetzelfde beekdalgebied tussen de dorpen Terwispeel en Beetsterzwaag zijn dit jaar drie exemplaren van deze soort waargenomen. De vangplek bestaat uit blauwgrasland met weinig heide in de omgeving. Op 24.iv.2006 één exemplaar, op 17.v.2006 één exemplaar en op 13.ix.2006 twee exemplaren.

Leucoma salicis (Linnaeus) gaat achteruit en wordt steeds zeldzamer, al blijft de soort hier en daar opduiken. Dit jaar is in Friesland een exemplaar gevangen bij Ferwerd; uit vorige jaren is de vlinder bekend uit het Lauwersmeergebied nabij Lauwersoog. Reactie uit de zaal van Rob de Vos: de soort fluctueert sterk in aantal.

Actebia praecox (Linnaeus) staat bekend als bewoner van het duingebied. Gerrit toont een vaalgroen exemplaar dat op 17.viii.2006 is gevangen bij Lauwersoog. De vlinder is eerder gemeld uit Gorredijk en uit de omgeving van Elsloo. Rob de Vos merkt op dat de soort ook af en toe gevangen is in de duinen bij Meijendel bij Wassenaar en bij Schagen.

Lampropteryx suffumata (Denis & Schiffermüller) is in 2005 op de grens van Friesland en Groningen gevangen bij Lauwersoog. Dit jaar werd op bijna dezelfde plek de soort opnieuw gevangen op 25.iv.2006 en in Friesland zelf op 9.v.2006 bij Ureterp. Daan Vestergaard merkt op dat de soort in het verleden bij Tholen is waargenomen; Piet Zumkehr vult aan dat de vlinder dit jaar ook bij Egmond is waargenomen.

Heliothis maritima De Graslin is dit jaar in Friesland op licht waargenomen in het Fochteloërveen. De soort die daarna getoond wordt, is vermoedelijke een exemplaar van *Xanthorhoe ferrugata* (Clerck). Er zijn tientallen exemplaren van de normale vorm gevangen en drie van de nu getoonde opmerkelijke vorm: bruinachtig met een smalle band. *Conistra erythrocephala* (Denis & Schiffermüller) is dit jaar één keer gevangen. Een leuke soort is ook *Dichonia aprilina* (Linnaeus), waarvan er dit jaar opvallend veel waren. Jeroen Voogd meldt dat dit ook geldt voor de Veluwe. Sommige soorten zijn dit jaar later dan in de gebruikelijke vliegtijd gezien. Zo is *Apamea crenata* (Hufnagel) op 9.x.2006 op smeer gevangen, waarschijnlijk een uitschieter, want de vlinder is daarna niet meer gezien. *Apamea monoglypha* (Hufnagel) is op 14.x.2006 nog door Andy Saunders in de val gevangen.

Trekvlinders zijn dit jaar veel gezien. Hier volgt een selectie van leuke waarnemingen: *Mythimna vitellina* (Hübner) is zowel door Henk en Auke Hunneman als door Gerrit zelf in Friesland gevangen. Ook *Agrius convolvuli* (Linnaeus), *Helicoverpa armigera* (Hübner), *Peridroma saucia* (Hübner) en *Agrotis ipsilon* (Hufnagel) zijn waargenomen.

Siep Sinnema

Siep vult de waarnemingen uit Friesland verder aan. Hij begint met een moeilijk op naam te brengen exemplaar, gevangen in Beetsterzwaag, waarbij getwijfeld wordt

tussen *Xanthorhoe ferrugata* (Clerck) en *X. biriviata* (Borkhausen). Op het uiterlijk komt men er niet uit en genitaal onderzoek zal uitsluitend moeten geven.

Lacanobia splendens (Hübner) is op 4.vii.2006 in Hemrik voor het eerst gevangen, opmerkelijk voor dit droge gebied. Siep toont vervolgens een wat afgevlagen effen grijze vorm (*fimbria*) van *Noctua fimbriata* (Schreber).

Na deze soorten via de macro-camera getoond te hebben, geeft Siep nog een powerpoint presentatie over een aantal soorten. Maurice Franssen vroeg om gegevens over de soort *Chloroclysta siterata* (Hufnagel). Siep meldt dat op 30.ix.2006 in Hemrik drie exemplaren zijn gevangen op licht. *Gripesia (Dichonia) aprilina* (Linnaeus). De vlinder is in de eerste tien jaar van zijn waarnemingsperiode nooit door Siep en Jannie gevangen, maar neemt de laatste jaren in aantal toe: soms komen er vier tot zes exemplaren tegelijk op het laken. Er staan nogal wat Eiken (*Quercus* sp.) rond Hemrik;.

Voor de trekvlinders is 2006 een heel bijzonder jaar. *Agrius convolvuli* (Linnaeus) werd veel gezien, zeker in de laatste week. Leuk was de waarneming van *Chrysodeixis chalcites* (Esper) op 10.x.2006, die vorig jaar ook in Hemrik is waargenomen. Het wordt wat saai, maar ook in Friesland is de trekvlinder *Helicoverpa armigera* (Hübner) dit jaar gevangen, namelijk op 13.ix.2006 in Van Oordts Mersken te Beetsterzwaag.

Als klapstuk kwam *Lithophane leautieri* (Boisduval) op 11.x.2006 op licht. Deze laatste soort is nog niet eerder gemeld uit Friesland. H. Meijer meldt op 12.x.2006 een tweede exemplaar in Friesland, nl in het Wijnjeterperschar, op smeer. *L. leautieri* is voor het eerst in 1980 opgedoken in Kortgene (Van Vuure, 1981; Baaijens, 1999). De tweede waarneming komt in 1989 uit Vlaardingen leg. Jacobs. In 1991, 1992 en 1995 wordt één exemplaar gemeld, in 1996 al acht, in 1997: 43, 1998: 62, 1999: 79 en in 2000 zijn er al 138 meldingen. Op het kaartje van de Vlinderstichting is de soort nog steeds beperkt tot zuid-west Nederland met één stip voor Speulde (prov. Gelderland) maar de soort is ook bekend van Noord-Holland (Den Helder). De verspreiding in noordelijke en oostelijke richting houdt mogelijk verband met de verspreiding van de voedselplant x *Cupressocypariss leylandii*: deze conifeer wordt nu door het hele land gekweekt en wellicht is er ook sprake van import van eitjes, rupsen of poppen uit stekken uit Zeeland. Piet Zumkehr merkt op dat de gewone Cipres (*Cupressus* sp.) niet tegen zeewind kan en dat x *C. leylandii* windvast is en daarom veel langs de kust wordt aangeplant in tuinen. Hoe dan ook, de soort is nu in Friesland waargenomen.

Na de pauze geeft Siep als toegift een foto-impresie van de gezamenlijke Snellen-Ter Haar zomerexcursie met ondermeer de foto op pagina 10.

Literatuur:

Baaijens, A., 1999. Schubnieuws 3: 12

Vuure, J. van, 1981. *Lithophane leautieri* (Boisduval), nieuw voor de Nederlandse fauna (Lep.: Noctuidae). Entomologische Berichten 41: 123-124.

Rob de Vos presenteert waarnemingen uit Zeeuws-Vlaanderen.

Anna Almekinders van de vlinderwerkgroep West Zeeuwsch-Vlaanderen is vandaag verhinderd en in haar plaats vertelt Rob over de waarnemingen uit Zeeuws-Vlaanderen van dit jaar, die zeer bijzonder zijn.

Anna stuurde Rob een foto van een grijs gekleurde uil die zij in de periode september-oktober op licht gevangen heeft. De eerste indruk van Rob was: "wat een rare *clavipalpis*". Maar toch klopte er iets niet en samen met Wim Hogenes kwam hij er achter dat het om een voor Nederland nieuwe soort ging.

Anton Baaijens heeft zijn *Eupithecia*'s uit 2005 nog eens goed laten nakijken. Een exemplaar uit zijn tuin blijkt een voor Nederland nieuwe *Eupithecia*-soort te zijn te zijn. Rob toont daarna een foto van nog een derde soort ditmaal een micro die nieuw is voor de fauna en waarover nog gepubliceerd zal worden

Ab Goutbeek

Ab vangt vlinders in zijn tuin en omgeving en deed de volgende waarnemingen:

Stegania trimaculata (De Villers) werd gevangen op 13.v.2006 in zijn tuin op licht. In Nederland is het eerste exemplaar op 30.v.1987 bij Tegelen gevangen door Ottenheim (Lempke & Ottenheim 1989: 50) maar de soort is al vanaf 1984 bekend uit buurland België, uit de omgeving van Brussel. In 2001 en 2002 duikt de vlinder in midden Limburg op en werd dit jaar ook gemeld uit de omgeving van Goes van 14.v.-29.vii. Volgens Vlindernet (2006) zou de soort al in Drenthe zijn gezien, maar exacte gegevens heeft Ab hiervan niet gevonden. Harry Groenink heeft een waarneming van 10.v.

De wortelboorder *Pharmaxis fusconebulosa* (De Geer) leeft vooral op adelaarsvaren (*Pteridium aquilinum*) en heeft één generatie per jaar. Het eerste Nederlandse exemplaar is op 23.vi.1974 gevangen bij de abdij Sion ten noorden van Deventer door Flint. Een volgende vangst dateert uit 1974, als Leffef de vlinder op de Hoge Veluwe vangt. Aan de rand van de Veluwe wordt de vlinder gevangen in 1981, 1985 en 1987, namelijk bij Ellecom en Beekbergen. In 2002, 2005 en 2006 is *fusconebulosa* ook weer op de Veluwe waargenomen. Op 16.vi.2006 vangt Ab één ex. op licht in zijn tuin in Dalfsen, waar de voedselplant overigens niet groeit. Wel staat er veel struisvaren (*Matteuccia struthiopteris*). Harry Groenink ving de vlinder op 10.v. bij Bathmen, het tweede exemplaar voor Overijssel. Hans Huisman merkt op dat de soort tijdens de Ter Haar-Snellen excursie in het Bargerveen werd verzameld.

Malacosoma castrensis (Linnaeus). Deze spinnersoort leeft op de hogere gronden in Nederland. Hoewel Ab al vanaf 1958 vlinders vangt, kan hij nu pas de eerste vangst van deze vlinder in Dalfsen op 10.v.2006 melden. De vangst roept diverse reacties op: Hans Huisman merkt op dat deze vlinder een sterk schommelende populatiegrootte heeft. De rups is soms ontzettend algemeen op de heide en daarna is de soort tientallen jaren totaal afwezig. Huisman zelf heeft in Wezep dit jaar veel exemplaren gevangen. De soort heeft kennelijk een goed jaar. Piet Zumkehr meldt een heel lokale populatie in een vallei op Terschelling. Ook hier is het aantal per jaar zeer wisselend. Hij vond dit jaar erg veel rupsen, niet op heide maar in een soortenrijke vegetatie in een vallei.

Daan Vestergaard ziet *M. castrensis* de laatste jaren op de heide bij Hilversum en Baarn. Ook in Soest, zo'n 3 km van de heide af, komt de vlinder geregeld op zijn balkon. De soort is ook, ondanks zijn Nederlandse naam, niet alleen aan heide gebonden. In Engeland wordt de soort op de graslanden van de kwelders waargenomen.

Jeroen Voogd merkt op dat hij de rups op lamsoor (*Limonium vulgare*) aantrof in De Schorren op Texel en Frans Post heeft dit jaar rupsen gevonden op de Brabantse Heide. Harry Groenink zag de soort dit jaar in Drenthe.

Ab vertelt ons dat hij in een oude schuur op een buitenplaats een heleboel vlinder-vleugels aantrof, niet verspreid over de grond, maar allemaal bij elkaar op een hoop. Hij heeft de vleugels gedetermineerd en vond vooral *Noctua pronuba* (Linnaeus), slechts één vleugel van *Noctua comes* (Hübner) en ééntje van *Amphipyra pyramidea* (Linnaeus). Hij vraagt zich af hoe het komt dat alle vleugels bij elkaar liggen en welke predator hier bezig is. De vlinders lijken in de slaap te zijn overvallen, gezien de opgevouwen achtervleugels. Is dit het werk van vleermuizen? Of is de schuur wellicht een collectieve slaapplek? Of een overwinteringsplek voor vlinders en zijn ze overvallen door vogels? Kunnen muizen de boosdoeners zijn? Daan Vestergaard zegt dat ook de grauwe vliegenvanger de schuldige zou kunnen zijn.

Literatuur:

Lempke, B.J. & C. Ottenheijm, 1989. *Stegania trimaculata* nieuw voor de Nederlandse fauna (Lepidoptera: Geometridae. Entomologische Berichten 49: 50-53.

Vlindernet: www.vlindernet.nl, geraadpleegd december 2006.

Klaas Kaag

Klaas trof op takken van *Forsythia* sp. een klein spanrupsje aan dat tijdens de kweek alleen verdord blad wilde eten. Na verpoping bleek de vlinder een *Idaea seriat* (Schrank) te zijn.

Verder meldt hij een recente bijzondere vangst van *Agrius convolvuli* (Linnaeus) midden op zee op de Doggersbank, in de nacht van 18-19.ix.2006.

Maurice Jansen

Migranten in Zeeland

Maurice weet dat er dit jaar meerdere exemplaar zijn gezien en verzameld, maar meldt dat hij dit jaar zelf ook één ex. van de trekvlinder *Peridroma saucia* (Hübner) op 15.ix.2006 op het schor van Rilland (prov. Zeeland) heeft gevangen.

Ook hij ving de al meerdere malen gemelde *Helicoverpa armigera* (Hübner). Maurice vertelt dat deze soort op de Europese quarantainelijst staat en dat plantenmateriaal met vondsten komend van buiten de EU in opdracht van de Plantenziektenkundige Dienst wordt vernietigd of bestreden.

Bewoners van de schorren

Maurice is al enige tijd bezig met het inventariseren van vlindersoorten die gebonden zijn aan het schorregebied. Zijn onderzoeksgebied ligt zowel in Nederland als in België. Om het onderscheid te kunnen maken tussen het schor en binnendijkse zilte begroeiing enerzijds en de omringende vegetatie daarbuiten heeft hij een vijftal landschapskenmerken onderscheiden: 1 De zeedijk; 2. stijtrand; 3. de veekzone of stormvloedzone met veel aangespoeld organisch en anorganisch materiaal.; 4. De heemstzone: Deze zone wordt gekenmerkt door het voorkomen van heemst (*Althaea*

officinalis) 5. De zeeruslijn: deze zone wordt gekenmerkt door het voorkomen van de zeerus (*Juncus maritima*). Hij toont van elk een dia.

Om te weten welke vlindersoorten de schorren bewonen, heeft hij naar rupsen gezocht en vond die ondermeer van de volgende soorten met data van het aantreffen van de rupsen:

Op 10.vii.2005 werd van *Thymelicus lineola* (Ochsenheimer) een rups geslept van strandkweek *Elytrigia atherica* op het schor langs de Stroodorpepolder. De soort was wel bekend van de gewone kweek (*E. repens*).

Pyronia tithonus (Linnaeus) op 14.iv.2005 op fioringras (*Agrostis stolonifera*) gevonden met een zaklamp 's nachts op de Slikken van Bommenede (Schouwen-Duiveland). Deze soort wordt niet beschouwd als inheems op het schor omdat die in de door glycofyten overheerste randzone werd gevonden.

Van *Arenostola phragmitidis* (Hübner) werden op 3.vi.2006 drie rupsen op riet (*Phragmites australis*) in de Kwade Hoek gevonden. *Cucullia chamomillae* (Denis & Schiffermüller) 10.vii.2005 één rups op Reukeloze kamille (*Tripleurospermum maritimum*) op het Goese Schor bij Wilhelminadorp ten noorden van Goes.

Van *Phragmataecia castanea* (Hübner) werd op 26.vii.2005 één rups aangetroffen op ca. 20 cm diepte in een wortel van riet (*Phragmites australis*) op het Groot Buitenschor nabij Zandvliet (België). Aangetaste rietstengels zijn te herkennen aan de dof grijsgroene kleur van de hele plant, een verschijnsel wat Tutt (19vermeldt voor *Rhizodra lutos*a (Hübner).

Heliothis maritima De Graslin werd op 15.ix.2002 gevonden op Zulte (*Aster tripolium*) op het Groot Buitenschor. H. Beck identificeerde de soort van een gemaakte dia. Dat om een vertegenwoordiger van de *Heliothis/Helicoverpa* groep ging kon bevestigd worden aan de hand van een kenmerk dat niet (goed) zichtbaar is op de foto maar wel door mij werd genoteerd bij de beschrijving van de rups: de aanwezigheid van kleine doortjes over het hele lichaam. De soort was niet bekend van schorren uit ons land maar rupsen zijn wel gemeld van onze drie soorten schijnspurrie (*Spergularia* sp.) waarvan er twee gewoon zijn op zilte terreinen.

Eén rups van *Ochropleura plecta* (Linnaeus) werd gevonden door H. Edzes op 30.viii.2003 op gerande schijnspurrie (*Spergularia media*) te Bergen aan Zee De Kerf, een enkele jaren geleden door de mens gecreëerde slufster in de duinen.

Vier rupsen van *Simyra albovenosa* (Goeze) werden op 1.ix.2006 op zilte rus (*Juncus gerardii*) en op gewone kweek (*Elytrigia repens*) aangetroffen in het Verdolven nabij De Putten in Petten.

Van *Lacanobia oleracea* (Linnaeus) 13.ix.1997 werden op diverse plaatsen rupsen aangetroffen op schorrekruid (*Suaeda maritima*), reukeloze kamille (*Tripleurospermum maritimum*), spiesmelde (*Atriplex prostrata*), strandmelde (*Atriplex littoralis*) en zeekool (*Crambe maritima*).

Piet Zumkehr vraagt zich af of *Pieris brassicae* (Linnaeus) ook tot de halofiele soorten behoort en Maurice antwoordt dat dat zo is omdat de rups op zeeraket (*Cakile maritima*) leeft. Daan Vestergaard meldt dat hij *Apamea anceps* (Denis & Schiffer-müller) in de delta, buitendijks heeft gevonden. Hoe zit het met *Mythimna favicolor* (Barrett)? Maurice antwoordt dat de status van die soort onduidelijk is.

Literatuur:

Tutt, J.W., 1901. Practical hints for the field lepidopterist. London-Berlin 1-166. [P. Waring Reprint 1994 The Amateur Entomologist Vol. 23.]

Harry Groenink

Via de macro-camera presenteert Harry een aantal leuke vangsten uit Bathmen (prov. Overijssel) in 2006. Hij laat ons achtereenvolgens zien: *Hyles gallii* (Rottemburg), de walstropijlstaart, *Idaea inquinata* (Scopoli), *Costaconvexa polygrammata* (Borkhausen), *Eupithecia pulchellata* Stephens, *Hyphenodes humidalis* Doubleday, *Panthea coenobita* (Esper), *Helicoverpa armigera* (Hübner), *Xestia sexstrigata* (Haworth) en tot slot niet een echt bijzondere soort maar wel een aparte heel donker exemplaar van *Gluphisia crenata* (Esper). Tot slot toont Harry een aantal interessante micro-vlinders: *Ancylosis oblitella* (Zeller) en *Sclerotona acutellus* (Eversmann) en een al door Rob de Vos aangekondigde nieuwe soort voor de fauna.

Karel Rijdsdijk

Sinds 2003 heeft Karel zijn vlinderhobby weer nieuw leven ingeblazen. Hij vangt op licht in Rozenburg, op de landtong langs de Nieuwe Waterweg en het Calandkanaal. De meest bijzondere vangst van dit jaar wordt getoond: een vlinder op 4.x.2006 op licht gevangen die hij samen met Peter Rooy heeft gedetermineerd als *Pechipogo plumigeralis* (Hübner). De soort komt weinig voor, is in 2005 drie keer gemeld uit België en zeven keer uit Engeland in de periode augustus – oktober. Jeroen Voogd vult aan dat de soort dit jaar veel in België is gezien.

Jaap van Vuure

De volgende interessante soorten werden in 2006 door Jaap van Vuure op Noord-Beveland (prov. Zeeland) waargenomen.

Epirrhoe rivata (Hübner). De vraag of zich onder het materiaal van *E. alternata* ook *E. rivata* bevindt, speelt al jaren. Hoewel in de literatuur opgegeven wordt dat onderscheid op basis van uiterlijk mogelijk is (het grijsachtige lijntje in de witte band op voor- en achtervleugel bij *alternata* zou bij *rivata* nagenoeg ontbreken), blijkt dit in de praktijk nog niet zo makkelijk (Skinner, 1998). Daarom is van twee mannelijke exemplaren die qua uiterlijk niet of nauwelijks verschillen en die beide voor *rivata* zouden kunnen doorgaan een genitaal-preparaat gemaakt. Wat blijkt? Het ene is de gewone *alternata*, gevangen in Kortgene op 18.viii.2005 en de ander de voor Noord-Beveland nieuwe soort *rivata*, gevangen in Geersdijk op 18.vi.2006. Het onderscheid zit hem in de vorm van de valve; bij *alternata* is de voorrand nagenoeg recht, terwijl deze bij *rivata* een duidelijke kromming laat zien (Pierce, 1976).

Een spanner die beslist niet in Zeeland verwacht wordt, is *Melanthia procellata* (Denis & Schiffermüller) die op 5.ix.2006 in de lichtval te Kortgene werd aangetroffen. Volgens de lijst van de zogenaamde aandachtsoorten ten behoeve van de jaaroverzichten van de hand van Rob de Vos (versie 2004) zou deze soort slechts in Zuid-Limburg gewoon zijn en daarbuiten zeldzaam.

Een andere zeldzame soort die dit jaar in het Zeeuwse werd aangetroffen, ver buiten het bekende verspreidingsgebied in hoofdzakelijk Zuid Limburg, is *Mormo maura* (Linnaeus). Deze werd overdag gevonden in een klimop-heg, op enkele meters afstand van de lichtval in Kortgene op 31.viii.2006. Het is bekend dat de soort minder goed op licht komt dan op smeer.

Een eveneens grote en opvallende soort die in 2006 werd gezien is *Nymphalis antiopa* (Linnaeus), de rouwmantel. In Kortgene werden er in de maand augustus drie gesignaleerd. Het getoonde exemplaar is van Geersdijk, eveneens op Noord-Beveland, maar wel van tien jaar geleden (24.iv.1996). Het is een exemplaar dat overwinterd heeft na de invasie van rouwmantels uit 1995.

Dat 2006 een bijzonder jaar was, blijkt ook wel uit de lichtvangst van *Lithosia quadra* (Linnaeus) in Kortgene op 15.ix.2006. Een voorlopige inventarisatie leert dat er in Zeeland tientallen exemplaren zijn gezien. Waarschijnlijk is de soort op grote schaal gemigreerd. Lempke vermoedde al dat het een inheemse soort is, die in bepaalde jaren migreert naar gebieden waar de soort zich niet kan handhaven. Eerder gedocumenteerde vangsten uit Zeeland zijn uit het jaar 1938 in de plaatsen Goes en Serooskerke op Walcheren (Lempke, 1961).

Wat betreft de echte trekvlinders valt dit jaar *Helicoverpa armigera* (Hübner) op. Het eerste exemplaar zat in de lichtval te Kortgene op 31.vii.2006; tot begin oktober van dit jaar was de totale stand meer dan 55 exemplaren. Een record sinds de soort voor het eerst te Kortgene werd gesignaleerd in 1989 met in totaal drie exemplaren dat jaar. Het blijkt wat kleur betreft een zeer variabele soort: het loopt van licht grijs-geel tot donker rood-bruin. Ook andere trekkers waren dit jaar in Kortgene in relatief grote aantallen vertegenwoordigd: *Macroglossum stellatarum* (Linnaeus) met 15 exemplaren, *Peridroma saucia* (Hübner) met negen exemplaren en *Agrotis ipsilon* (Hufnagel) met 16 exemplaren. Op 19.ix.2006 wordt op licht te Kortgene de trekker *Rhodometra sacraria* (Linnaeus) gevangen. Op zichzelf al een betrekkelijke zeldzaamheid. Maar dit exemplaar valt op door zijn bijna egaal rode kleur. Eerder werd al eens een exemplaar uit 1999 getoond dat opviel door de fraaie rode bestuiving. Het exemplaar uit 2006 lijkt door zijn egaal rode kleur bijna niet meer op een gewone *sacraria*. Tot slot wordt een uiltje (fam: Noctuidae) gepresenteerd uit het genus *Platyperigea*. Het betreft naar alle waarschijnlijkheid een nieuwe soort voor de Nederlandse fauna, gevangen op licht in Kortgene op 24.ix.2006.

Als slotopmerking geeft Jaap aan dat zijns inziens het fotograferen van vlinders alleen ondersteunende functie heeft. Zie hiervoor ook p. 38 van dit nummer.

Literatuur

Lempke, B.J., 1961. Catalogus der Nederlandse macrolepidoptera. Tijdschrift voor entomologie 104: 111-186.

Pierce, F.N. 1976. The genitalia of the group Geometridae of the Lepidoptera of British Isles. Herdruk van uitgave 1914. Classey.

Skinner, B., 1998. The colour identification guide to Moths of the British Isles. Viking, London.

Joke Stuurman

Joke Stuurman vangt en verzamelt weinig, maar gaat wel regelmatig 's avonds lichten. Zij fotografeert haar waarnemingen, al bewaart ze wel bijzondere soorten. Dit jaar laat zij foto's zien van leuke waarnemingen uit haar woonomgeving: als eerste zien we *Craniophora ligustri* (Denis & Schiffermüller). Joke heeft van deze soort dit jaar drie waarnemingen uit de omgeving van Wijdewormer. Rob de Vos reageert hierop en meldt dat het duidelijk een opkomende soort is. Op 11.vi.2006 wordt een *Eupithecia* soort waargenomen. Joke vraagt zich af of dit wel heel bonte exemplaar wellicht *intricata* is. Voor Joke is een waarneming van *Hepialus humuli* (Fabricius) heel leuk, omdat ze de soort nog niet eerder zo laat in het jaar in eigen omgeving heeft gezien. Op 10.ix.2006 zag zij een vrouwtje in de Eilandspolder en de soort is ook gezien in Wijdewormer. Achtereenvolgens zien we nog *Paradrina clavipalpis* (Scopoli), *Oligia strigilis* (Linnaeus) en *Pseudoips prasinana* (Linnaeus), dit jaar voor het eerst door Joke waargenomen in de Wijdewormer. Rob de Vos vult aan dat de soort vooral in het duin voorkomt en kan gaan zwerven. Joke meldt dat zij *Xanthia aurago* (Denis & Schiffermüller) zowel vorig jaar als dit jaar waargenomen heeft.

Frits Bink: Ecologische werkgroep Zie pagina 32.

Jeroen Voogd

“Over eiken....”

Jeroen heeft dit jaar gericht gekeken naar rupsensoorten die op eik (*Quercus*) voorkomen. Zijn conclusie is dat de ene eik de andere niet is, maar dat vooral de omgeving en de positie van de eik in de omgeving bepaalt of de boom voor een rups aantrekkelijk is. Het onderzoek richtte zich op twee categorieën rupsen: de monofage en de polyfage soorten gecombineerd met het voorkomen van deze rupsen op eik in verschillende "omgevingen". De omgeving is door Jeroen ingedeeld in de volgende vier categorieën:

- eik als (open) eikenhakhout;
- eik staande in de geleidelijke overgang van bos naar heide;
- eik in de bosrand;
- eik in open veld, een verhoudingsgewijs warme standplaats.

In deze vier omgevingen werd gekeken naar het voorkomen van monofage rupsen: *Catocala sponsa* (Linnaeus), *Drymonia velitaris* (Hufnagel), *Nycteola revayana* (Scopoli), *Minucia lunaris* (Denis & Schiffermüller), *Cyclophora punctaria* (Linnaeus) en *Cyclophora quercimontaria* (Bastelberger) en naar het voorkomen van de polyfage soorten: *Heterogenea asella* (Denis & Schiffermüller), *Apoda limacodes* (Hufnagel), *Ptilodon capucina* (Linnaeus), *Euproctis similis* (Fuessly), *Acronicta aceris* (Linnaeus) en *Rhagades pruni* (Denis & Schiffermüller).

Een gericht voorkomen in een bepaalde omgeving kon worden aangetoond voor

- *Heterogenea asella* (Denis & Schiffermüller) die vooral werd aangetroffen in het open eikenhakhout.
- *Catocala sponsa* (Linnaeus), een soort die als zeldzaam bekend staat. De soort wordt inderdaad niet vaak op eik aangetroffen, maar Jeroen vond de soort wel regelmatig op de kleine, jonge eiken in de geleidelijke overgang van bos naar heide. Volgens de literatuur

zou *Rhagades pruni* (Denis & Schiffermüller) vooral op *Calluna* leven, Jeroen heeft nooit eerder gericht naar de rups op jonge eiken gezocht.

- *Acronicta aceris* (Linnaeus): deze rups werd vooral op eik in de bosrand aangetroffen.
- *Drymonia velitaris* (Hufnagel), *Minucia lunaris* (Denis & Schiffermüller) en *quercimontaria* (Bastelberger) werden juist vooral op eiken in het open veld aangetroffen. Deze eiken hebben een relatief warme standplaats, kunnen er nogal verschrompeld uitzien en hebben vaak last van meeldauw. De rupsen van *Apoda limacodes* (Hufnagel) zijn polyfaag en zijn door Jeroen als rups tussen juli en oktober op bijna alle eiken, berken en beuken aangetroffen.

Bijzondere waarnemingen in 2006: *Spiris striata* (Linnaeus). De vlinder zou op de Veluwe voorkomen. Jeroen heeft dit jaar een vrouwtje op de Edese Hei gezet en jawel, van alle kanten kwam *striata* aanvliegen. Dit jaar heeft Jeroen opvallend veel kleine eitjes gevonden van *Rhyparia purpurata* (Linnaeus).

Ab Goutbeek merkt op dat je in het voorjaar soms enorme vraat hebt van *Operophtera brumata* (Linnaeus) op eik. Opvallend daarbij is, dat sommige bomen in een rij of groep helemaal kaal zijn en andere niet of nauwelijks. Heeft Jeroen daar een verklaring voor? Zijn sommige eiken lekkerder dan de andere? Als eerste reactie merkt Jeroen op dat veel jonge spanrupsjes via de wind verspreid worden. Het zou kunnen dat de wind de ene hoek meer bereikt dan de andere, maar Frits Bink meent dat er ook in een rij vaak verschillende condities per individuele boom zijn, omdat b.v. de grond net wat andere voedingsstoffen kan bevatten, of omdat er net wat meer vervuiling is. Daardoor kan ook de ene eik gezonder - en dus aantrekkelijker voor rupsen - zijn.

Ecologische werkgroep

Frits Bink

In de vorige bijdrage “Goochelen met de levenscyclus” wordt al een opstapje gemaakt voor het instellen van een ecologische werkgroep en het inrichten van een bestand van ecologische gegevens. Jeroen Voogd laat zien om welke bijzonderheden het gaat in de relaties tussen vlinder en landschap en waar we tegen aanlopen bij de aanduiding daarvan.

Inmiddels vergaart de Werkgroep Vlinderfaunistiek (WVF) de gegevens over verspreiding en tijdstippen van waarneming van vlinders in Nederland en draagt zorg voor de toegankelijkheid van het gegevensbestand voor onderzoek. Heeft het dan nog zin om parallel daaraan iets dergelijks op te zetten voor het vergaren van ecologische bijzonderheden? Jawel, want op het gebied van de ecologie van vlinders valt nog een hoop verkennend werk te doen. Losse waarnemingen die thuis verkregen worden tijdens het opkweken van ei tot vlinder of in het veld tijdens excursies of inventarisaties kunnen belangrijk zijn indien deze centraal opgeslagen worden en toegankelijk zijn voor alle geïnteresseerden. Dergelijke waarnemingen kunnen op zich weer inspiratie geven om bepaalde zaken nader te gaan onderzoeken. Vervolgens kunnen waarnemingen die er mee in tegenspraak lijken worden toegevoegd. Kortom het kan een forum zijn voor allen

die mededeling willen doen van hun waarnemingen en deze open willen stellen voor discussie.

Er valt op het gebied van biologische en ecologische kennis van vlinders nog veel te verbeteren. Iedereen die daarover boeken raadpleegt weet uit ervaring dat er over veel zaken nog onenigheid heerst en op velerlei gebied nog hinderlijke kennislacunes zijn. Dat komt mede door een gebrek aan visie op de ecologische aspecten die er toe doen in de relatie tussen vlinder en zijn milieu. Een overzicht van de plantensoorten die als voedselbron voor de rupsen bekend zijn, lijkt op zich een waardevol gegeven. Maar waar het om gaat is welk deel van de planten de geschikte voedingswaarde heeft voor de betreffende vlindersoort en op welke tijdstippen en onder welke condities. Het is tenslotte het eiwitgehalte van de voedselbron waar het om draait bij een opgroeiende rups. Ellenlange lijsten van waardplanten blijken teruggebracht te kunnen worden tot algemene zaken als bloemknoppen van planten uit verschillende families. Dat de ontwikkelingscyclus kan variëren met een hete of koude zomer - of als men het Europese verspreidingsgebied beschouwt met de klimaatzone -, lijkt een open deur maar dat is het in het geheel niet. Als je aandacht er op gericht is, blijken er tal van bijzonderheden te spelen. Maar waar breng je anekdotische informatie onder? In de vorm van een kort berichtje in een entomologisch tijdschrift dat na korte tijd in vergetelheid raakt? Maar als je de waarneming wil toevertrouwen aan een elektronisch gegevensbestand, moet je daarin snel de weg kunnen vinden naar een passende rubriek.

Het ontwerpen van een ordening is op dit tijdstip de grootste uitdaging. Slechts met proberen en corrigeren kan er uiteindelijk een bevredigend systeem ontwikkeld worden. De technische zaken die hierbij aan de orde komen gaan mij boven mijn pet, maar waar ik wel misschien iets aan kan bijdragen is te bedenken op welke manier de gegevens gebruikt kunnen worden en in welke vorm je er mee voor de dag kunt komen. Ik puzzel op het ogenblik over een systeem van vier rubrieken voor het hanteren van de gegevens over een aantal eigenschappen die naar functie in ecologisch opzicht met elkaar te vergelijken zijn. Het gaat er om een beeld te krijgen van de manier waarop een dier functioneert. Dat is een abstract niveau waarop diersoorten uit verschillende groepen met elkaar te vergelijken zijn, want deze vier rubrieken dekken voor de hand liggende aspecten van het leven van een dier.

De vier rubrieken zijn:

1. Behoeften aan voedsel en beschutting, zowel voor de opgroeiende juvenielen als de adulten.
2. Verweer tegen bedreigingen als ontberingen, rovers en parasieten.
3. Gedrag in de tijd, de inrichting van de levenscyclus om gunstige perioden te benutten en ongunstige te overleven.
4. Gedrag in de ruimte, de wijze waarop dieren zich verplaatsen, zich kunnen oriënteren en hun partner kunnen vinden.

Het lijkt een eenvoudige indeling maar probeer maar eens om bijzonderheden over het gedrag in de ruimte in de boeken terug te vinden. Reken er maar op dat dit bedroevend weinig zal zijn. Dat komt gewoon omdat er geen aandacht voor bestond en omdat de gegevens erover slechts anekdotisch verkregen worden en er geen ordeningsstelsel

bestaat om deze handig op te slaan. De mensen die modellen maken over het verband tussen landschap en populaties van dieren zeuren nu je hoofd suf om gegevens over het gedrag in de ruimte en die bovendien uitgedrukt kunnen worden in getallen die in hun modellen passen.

Om aan de slag te kunnen gaan moeten er voor de vier rubrieken eigenschappen gekozen worden die meetbaar zijn en bovendien iets te maken hebben met het functioneren van het dier met betrekking tot zijn omgeving. Voor vlinders lijkt mij het volgende handig:

Ad 1. Behoeften.

- 1 Voedsel voor de rupsen, vanzelfsprekend de waardplanten maar handiger is daarbij tevens uit te gaan van de kwaliteit van de voedselbron.
- 2 Voedsel voor de vlinder, af te leiden van de levensduur van de vlinders en het al of niet bezitten van een roltong.
- 3 Noodzaak van beschutting, dus afhankelijkheid van een mild microklimaat.

Ad 2. Verweer.

- 4 Snelheid van groeien, handig is het om bij rupsen uit te gaan van het aantal dagen dat ze eten. Snel groeien betekent korte tijd bloot staan aan allerlei gevaren.
- 5 Voortplanten, het aantal eitjes dat een vlinder produceert. Een hoge voortplanting maakt een snel herstel van de populatie mogelijk.
- 6 Verdedigen, de mate waarin rupsen en vlinders allerlei vormen van verdediging tegen rovers vertonen.

Ad 3 Gedrag in de tijd.

- 7 Overwinteren, stadium waarin de winter doorgebracht wordt, een startpunt voor de levenscyclus.
- 8 Onderbreken, diapauze en aestivatie, bijzonderheden in de levenscyclus gericht op het overleven van ongunstige tijden.
- 9 Spreiden, variatie binnen een populatie in allerlei vormen gericht op het overleven van onvoorspelbare tegenslagen.

Ad 4 Gedrag in de ruimte.

- 10 Verplaatsen, vermogen om naar andere plekken te trekken, trekvlinders en honkvaste vlinders.
- 11 Oriënteren, vermogen om te navigeren op landschapskenmerken.
- 12 Communiceren, vermogen om een partner op te sporen doormiddel van geur, geluid of optische signalen.

De ordening van 12 eigenschappen in vier rubrieken is eenvoudig genoeg om er snel vertrouwd mee te raken en naar ik hoop, uitgebreid genoeg om er ingewikkelde ecologische vraagstellingen mee te kunnen beantwoorden. Maar belangrijk is ook dat het kan aanzetten tot nieuwe ideeën en dat er op zaken gelet gaat worden die vroeger over het hoofd gezien werden of te ingewikkeld waren om te registreren.

Naast de vormgeving van een database en forum, heb ik ook op het oog om met behulp van de 12 eigenschappen het type van strategie af te leiden dat kenmerkend is voor een bepaalde soort. Bij iedere eigenschap kan namelijk ook bepaald worden of deze opvallend goed of juist zwak ontwikkeld is in vergelijking tot het gemiddelde van de groep waartoe de soort behoort. Het patroon in goed en zwak zijn voor de verschillende eigenschappen geeft dan een beeld van de ecologische prestaties van de dieren. Je kunt daarmee goed aangeven waarom er soorten zijn die in alles goed zijn en daarom overal voorkomen, naast soorten die alleen heel plaatselijk voorkomen en bij verandering van het landschap snel uitsterven. Bij soorten die slechts in een bepaalde combinatie van eigenschappen uitblinken, kun je dan zeggen dat ze gespecialiseerd zijn in een bepaalde strategie in de strijd om het bestaan. Dat biedt je de mogelijkheid om met een klinkend verhaal een bepaalde problematiek van een bedreigde soort duidelijk te maken.

Verder zul je merken dat bij het opstellen van eigenschappenprofielen er vaste combinaties in goed en zwak ontwikkelde eigenschappen voorkomen. Een soort die zich gespecialiseerd heeft op een voedselbron van geringe voedingskwaliteit, zal nimmer in staat zijn tot snelle groei in het rupsstadium. Terwijl een soort die hoogwaardig voedsel benut, dan wel snelgroeïende rupsen heeft, dan als consequentie een vlinder heeft die wel over een vaardigheid moet beschikken om deze bijzondere bron op te sporen. Ga maar na hoe het eigenschappenpatroon er uit zal zien van de wilgenhoutrups (*Cossus cossus*) en van de kleine vos (*Aglais urticae*). Van de eerste leeft de rups in een beschutte omgeving maar moet volstaan met een laagwaardige voedselbron (hout) en de rups heeft minstens twee jaar nodig voor zijn ontwikkeling, terwijl de tweede op hoogwaardige brandnetels leeft waarop de rupsen binnen drie weken volgroeïd kunnen zijn. De vlinder moet dan echter wel in staat zijn een bosje brandnetels op te sporen dat in een goede groeiconditie verkeert en groot genoeg is om zo'n driehonderd rupsen te voeden. De vlinder van de wilgenhoutrups presteert niet veel op het gebied van oriëntatie, de kortlevende vlinder is eigenlijk alleen maar het voortplantingstadium van de rups. Daarentegen is de lang levende kleine vos het belangrijkste stadium in de levenscyclus. De vlinder is in staat het landschap te verkennen, voedsel te vergaren voor de ontwikkeling van de eieren en de ongunstige tijden te overleven. Het eigenschappenprofiel van de kleine vos toont een vrijwel tegenovergesteld beeld van dat van de wilgenhoutrups. Stel dat er gevraagd wordt een beschermingsplan te maken voor beide soorten, dat biedt het eigenschappenprofiel een goede leidraad om de essentiële relaties op te sporen. Je kunt dan je verhaal openen met een simpel schema waaruit toch duidelijk blijkt van wat er speelt.

	Wilgenhoutrups (<i>Cossus cossus</i>)	kleine vos (<i>Aglais urticae</i>)
Behoeften	Gering	zeer hoog
Verweer	Zwak	heel goed
Gedrag in de tijd	geringe aanpassing	veelzijdig
Gedrag in de ruimte	geringe prestaties	hoge prestaties

Rode lijsten, een mozaïek van reacties

Jaap Zwier

Hans de Jongh heeft een lezing gehouden over rode lijsten en in *Franje* is er een artikel over dit onderwerp verschenen, een onderwerp dat zo nu en dan in onze vergaderingen vragen opwierp. Een en ander heeft veel losgemaakt zoals je kunt lezen uit deze samenvatting van de reacties van een aantal mensen. De reacties zijn zeer verschillend en lopen uiteen van afwijzing tot het bij wijze van spreken morgen klaar hebben van een rode lijst voor nachtvlinders. Ze worden hieronder verwoord.

Ben Kruijsen vindt dat:

- de Werkgroep VlinderFaunistiek (WVF) het voortouw zou moeten nemen
- er doelstellingen voor een rode lijst geformuleerd moeten worden
- we in de leer moeten gaan bij anderen, die al met een rode lijst werken, zoals De Vlinderstichting
- er een inventarisatie moet komen van de te verzamelen informatie
- we moeten uitzoeken welke lacunes er zijn in de beschikbare informatie
- we een actieprogramma opstellen om eventuele lacunes op te vullen
- de opgestelde rode lijst voorgelegd moet worden aan de Ter Haar-leden
- ten slotte de rode lijst gepubliceerd moet worden.

Hij geeft als voordeel aan dat een rode lijst de nachtvlinders op de agenda plaatst en zo een rol kan spelen bij natuurtoetsen, natuurbeheersplannen, ontwikkelingsplannen van de overheid enz. Hij geeft als voorbeeld dat bij de aanleg van de Westerschelde container terminal bij Vlissingen het voorkomen van nachtvlinders een rol speelde. Maurice Jansen kon gegevens leveren zeer tot de verbazing van de actie groep “Redt de Kaloot”, die niet wist dat deze gegevens bestonden. Een ander voordeel is volgens hem dat er bij natuurbeheerders een behoefte zou ontstaan naar meer gegevens over nachtvlinders.

Henk Hunneman benadrukt dat de discussie over rode lijsten op de najaarsbijeenkomst van 14 oktober j.l. een open einde had. Hij vindt dat er eerst duidelijkheid moet komen over het draagvlak voor dit onderwerp bij zowel Ter Haar als bij de WVF. Dit is voorsnog niet het geval. Henk pleit er dan ook voor om aan de leden van beide organisaties de vraag neer te leggen hoe we nu verder moeten gaan. Hij geeft voorts aan dat de mate van bedreiging van soorten, zoals die wordt aangegeven op een rode lijst, niet los gezien kan worden van een meer ecologische benadering, die binnen Ter Haar bevorderd dient te worden.

Willem Ellis, de databasebeheerder van de WVF, kreeg het verzoek van de International Union for the Conservation of Nature and Natural Resources (IUCN) om een voordracht te houden over “cryptobionten” of te wel al dat onzichtbare leven dat zich bevindt in ons leefmilieu: van bacteriën tot insecten en regenwormen. Hij is geen voorstander van rode lijsten, maar wil toe naar terreinregistratie. Eigenlijk al een oud idee beschreven in de NEV (Koomen & Van Tol, 1993). Dat zou dan zo moeten gaan: Iemand vindt een bijzondere plant of beest, meldt dat bij de databasebeheerder van de terreinregistratie, die vervolgens vraagt aan andere specialisten om daar ook te gaan

kijken. Zijn die ook van mening dat er bijzonderheden leven, dan wordt dit terrein aangemeld voor bescherming. Dit is erg kort geformuleerd, maar het geeft ongeveer aan wat men onder deze manier van werken verstaat. Bovendien zal er een behoorlijke organisatie opgezet moeten worden en zullen er ook wel wat juridische hobbels genomen moeten worden.

Rode lijsten vindt Willem niet zo goed want: van veel van de cryptobionten kun je geen lijsten maken, simpel om het feit dat er dan heel lange lijsten zouden komen van levende wezens die alleen gekend worden door specialisten en bovendien zijn heel lange lijsten moeilijk te gebruiken in het beheer. We moeten niet vergeten dat cryptobionten een groot deel uitmaken van onze natuur. Het pakket bladeren bijvoorbeeld dat elke herfst naar beneden komt, is in het voorjaar weer weggewerkt door duizenden levende wezens.

Koomen & Van Tol (l.c.) geven de rode lijst wel een plaats en noemen de volgende stappen bij de bescherming van cryptobiota:

1. Verzamel gegevens in het veld
2. Zet een algemeen bestand op
3. Bepaal criteria voor zeldzaam / bedreigd
4. Maak rode lijst van zeldzaam en bedreigde soorten
5. Filter algemeen bestand voor rode lijst soorten
6. Filter bestand voor nauwkeurige vindplaatsen
7. Bepaal “hot spots” van soorten op de rode lijst
8. Maak voor elke soort aanbevelingen voor bescherming en beheer
9. Overweeg zonodig aankoop en een ander beheer van terreinen waar rode lijst soorten voorkomen

Hans Huisman en Sjoerd Tiemersma wezen me erop dat de rode lijsten - problematiek die nu aan de orde was in de sectie Ter Haar eigenlijk voor de gehele NEV van belang zou kunnen zijn. Ze adviseerden me dan ook om naar de NEV najaarsbijeenkomst in Leiden te gaan, waar op het einde van de dag een vergadering belegd was om de “commissie natuurbescherming en -beheer weer nieuw leven in te blazen”. Ik heb in de bijeenkomst verteld wat er op dit moment speelde in de sectie Ter Haar, maar de voorzitter, Henk Siepel, veegde het onderwerp naar de achtergrond en besteedde de meeste aandacht aan het zoeken naar goede adviezen voor terreinbeheerders.

Henk Siepel stond op hetzelfde standpunt als Willem Ellis, in elk geval praktisch omdat de overheid geen uitbreiding van het aantal rode lijsten wil, althans met wettelijke bekrachtiging. Later lichtte hij dat toe in een e-mail:

“Ik weet dat men in Den Haag af wil van een soortenbeleid, meer naar een leefgebiedenbeleid wil en dat na een aanvankelijk succes van Rode Lijsten (zoogdieren, vogels, etc.) er een zekere vermoeidheid is toegeslagen vanwege de enorme lijsten met voor de beleidsmedewerkers volkomen onbekende beesten, planten en paddestoelen. Beheerders willen met een Rode Lijst nog wel wat doen, voornamelijk via een groot aantal het belang van hun terrein onderstrepen.”

Theo Verstrael van De Vlinderstichting complimenteerde het Ter Haar bestuur met dit initiatief en bood hulp aan, wanneer dit nodig zou zijn.

Hans Huisman kwam voor zich zelf tot de volgende conclusie:

“In mijn optiek hebben rode lijsten alles te maken met natuurbescherming. Als er geen natuurbescherming zou bestaan, zou het maken van een rode lijst een slag in de lucht zijn en als er geen dieren zijn die op een rode lijst thuis horen is natuurbescherming in het geheel niet nodig. De vraag is echter hoe het in de praktijk werkt. Ik ben duidelijk onder de indruk van de ervaring van meerdere collega-entomologen die zeggen dat insecten bij diverse instanties helemaal niet meetellen omdat er geen rode lijst (van enig belang) is. Ze staan gewoon niet op de kaart. Ik denk dat ze juist heel goede indicatoren zouden kunnen zijn.

Of we deze kwestie oplossen met rode lijsten of terreinregistratie is een vraag die van groot belang is voor de uitvoering, maar niet voor het basisprobleem. Ik denk dat ik uiteindelijk ook voor een rode lijst ben, in elk geval voor het idee om daar aan te gaan werken.”

Op een bestuursvergadering is het onderwerp rode lijsten aan bod geweest en men kwam tot de conclusie dat de sectie Ter Haar nu iets moet doen.

We stellen voor een werkgroepje in te stellen die zich met dit onderwerp bezig zal gaan houden en op een vergadering verslag zal doen van haar bevindingen. Daarna moeten we pas besluiten of Ter Haar zich met rode lijsten moet gaan bezig houden en zo ja in welke vorm dat dan zou moeten zijn. Op een van de komende vergaderingen kan de samenstelling van dit groepje dan aan bod komen.

Literatuur

Koomen, P & J. van Tol, 1993. Het verborgene ontsloten. De haalbaarheid van een centraal informatiesysteem van geografisch gerangschikte gegevens van cryptobiota. Commissie voor Inventarisatie en Natuurbescherming van de Nederlandse Entomologische Vereniging, Amsterdam. 1-150.

Ellis, W.N., Conservation of the cryptobiota. IUCN, Amsterdam (in voorbereiding)

Opmerkingen over het fotograferen van vlinders

Jaap van Vuure

De ontwikkelingen in de techniek van het fotograferen en het afbeelden volgen elkaar snel op. Met name de digitale fotografie koppelt kwaliteit aan de mogelijkheid afbeeldingen snel te verspreiden en met elkaar uit te wisselen.

Zoiets gaat ook niet voorbij aan degenen die met wetenschappelijke pretentie serieuze studie van vlinders maken. De tijd van zogenaamde “kistjesdagen” lijkt voorbij; op vergaderingen worden we vergast op fraaie beelden op een groot scherm.

Dat is ook het geval op onze bijeenkomsten. Over de voordelen daarvan wil ik het niet hebben, die zijn voor iedereen duidelijk. Ik wil aandacht vragen voor de bezwaren die er aan kleven, wanneer het accent komt te liggen op een fraaie afbeelding in plaats van op het oorspronkelijke materiaal.

Het opnaambrengen van een soort alleen op basis van een afbeelding/foto stuit op grote bezwaren. De kleuren zijn niet altijd natuurgetrouw en nog vaker is de onnatuurlijke

grootte van de afbeelding een bron van grote verwarring, terwijl specifieke onderdelen zoals poten en palpen en vaak de gehele onderkant, niet of nauwelijks bekeken kunnen worden. Ook op onze bijeenkomsten –dat heeft de ervaring geleerd– moeten we wel eens constateren dat zekere determinatie aan de hand van een foto onmogelijk is.

Dit bezwaar leidt tot de conclusie dat meldingen van bijzondere soorten, van soorten in een vreemde biotoop of ver van hun gekende verspreidingsgebied, louter op basis van een foto zonder dat het materiaal bewaard is, in wetenschappelijk opzicht eigenlijk onbetrouwbaar zijn. Dat geldt zeker voor soorten die mogelijk nieuw zijn voor onze fauna.

Let wel, dat is niet zo omdat de fotograaf onbetrouwbaar is. Als dat al het geval zou zijn, geldt hetzelfde voor de verzamelaar die het materiaal vangt en prepareert. Van kwaadwillendheid mogen we niet uitgaan.

De onbetrouwbaarheid schuilt veeleer in de onmogelijkheid de waarneming te controleren en verifiëren als het oorspronkelijk materiaal weer wegvliegt nadat het is gefotografeerd. Daardoor wordt afbreuk gedaan aan een wezenlijk kenmerk van wetenschap, namelijk dat de bevinding van de een door anderen gecontroleerd moet kunnen worden.

Ik pleit er daarom sterk voor –naast het fotograferen– vooral materiaal te vangen en zodanig te prepareren dat het tot in lengte van jaren beschikbaar blijft voor onderzoek. Alleen dan is het mogelijk soorten op te splitsen, samen te voegen of verkeerde determinaties uit het verleden te corrigeren; dat dit laatste nodig is weten we uit eigen ervaring. Alleen op die manier is het mogelijk om op wetenschappelijk verantwoorde wijze het inzicht in de ontwikkelingen in de vlinderfauna te vergroten. Het maken van foto's heeft daarbij een ondersteunende functie.

Waarom deze hartekreet? Omdat dit een bijzonder seizoen is geweest met veel uitzonderlijke waarnemingen, ook in mijn provincie Zeeland. Het zou jammer zijn als over enkele decennia iedereen het eens is over de meteorologische en klimatologische status van het jaar 2006, terwijl aan de juistheid van determinaties op basis van een foto getwijfeld moet worden omdat het oorspronkelijke materiaal nooit beschikbaar is geweest en dus niet gecontroleerd kan worden.

De presentatie van materiaal via een foto, een beeldscherm of wat dan ook, zou ik niet willen missen. Maar laten we toch de goede gewoonte om de vlinders te laten rouleren onder de aanwezigen in ere houden. Niets is zo instructief als het echte materiaal. Ik pleit voor foto's en "kistjes"!

Leucinodes orbonalis (Guenée) (foto links boven), een moeilijk te bestrijden tropische pyralide op Solanaceae, met name aubergine (*Solanum melongena*). Kans op vestiging in EU is zeer klein; besmette vruchten mogen daarom ingevoerd worden. Het rupsje zou dus op aubergines uit bv. Thailand gevonden kunnen worden.

Thaumatotibia leucotreta (Meyrick) (foto rechts boven), wordt veel gevonden op *Citrus* uit Zuid-Afrika; het mannetje heeft een opvallende klierstructuur in de achtervleugel.

Opogona sacchari Boyer (foto midden), fam. Tineidae; komt in Nederlandse kassen voor op ondermeer *Dracaena*, *Yucca*, *Pachira* en *Ficus*.

Duponchelia fovealis Zeller (foto onder), een pyralide die in Nederland een belangrijke plaag is in kassen; is zeer polyfaag en geeft momenteel problemen bij de export van paprika's naar de VS.

Lepidoptera bij de Plantenziektenkundige Dienst.

Marja van der Straten

Een van de hoofdtaken van de discipline entomologie is het identificeren van schadelijke organismen bijvoorbeeld rupsen, afkomstig uit Nederland of uit geïmporteerd plantaardig materiaal, met als doel beheersing van (nieuwe) schadelijke organismen. Belangrijk daarbij zijn de soorten op de zgn. quarantainelijst van de EU: met name niet-Europese soorten die we buiten de EU willen houden. Wordt zo'n soort gevonden dan neemt de PD maatregelen om binnenkomst en verspreiding te voorkomen. Belangrijke taken van de PD zijn het inspecteren van importenzendigen en het controleren bij teeltbedrijven op ziektes en plagen.

Wordt een voor de PD onbekende soort gevonden dan wordt op basis van wat over deze soort bekend is, een inschatting gemaakt van de kans op vestiging in de EU en de consequenties daarvan. Zijn de kans op vestiging en de consequenties groot, dan wordt de soort voorgedragen voor de EU-quarantainelijst en zal de soort per direct in Nederland als quarantainesoort worden behandeld: dus is er bv. vanaf dat moment geen import van besmet materiaal meer toegestaan. Aan de hand van een daarna uitgevoerde uitgebreide risicostudie (de zgn. Pest Risk Analysis) beslist de EU vervolgens of de soort op de quarantainelijst komt. Hiernaast staan voorbeelden van microlepidoptera die bij de PD aan de orde zijn geweest:

Samenvatting ledenenquête sectie Snellen

Henk ten Holt

Resultaten op hoofdlijnen:

De leden zijn in overgrote meerderheid tevreden over vrijwel alle sectiezaken. Zeer tevreden is men over:

- het voldoen aan de sectiedoelstellingen/eigen verwachtingen
- Franje
- de frequentie, de opzet en de inhoud van de sectievergaderingen
- de samenwerking met de sectie Ter Haar bij Franje en de jaarlijkse excursie
- de contributie
- de jaarlijkse excursie (voorzover men daaraan deelneemt)

Er is niets waarover men erg ontevreden is. Dat neemt niet weg dat individuele leden met tal van suggesties, opmerkingen en discussiepunten komen.

Suggesties leden

Daarnaast zijn door de individuele sectieleden veel suggesties gedaan. Over die suggesties kennen we op dit moment alleen de mening van het betreffende sectielid. De belangrijkste suggesties willen we daarom voorleggen aan en bespreken met de sectie. Het betreft:

- zo kort mogelijk huishoudelijk deel, langere pauze, vaker mensen van buiten uitnodigen en eventueel wat langer vergaderen

Franje 10 (19) – februari 2007

- meer thematische benadering tijdens sectievergaderingen (aanvulling secr.: bijv. thema rupsen, plaagsorten, populatiedynamiek, kweken, bladmineerders, karakteristieke soorten van ecosystemen, levensstrategieën, parasitering, et cetera, et cetera)
- groter accent op (moeilijke) groepen/families in plaats van het huidige accent op nieuwe soorten en/of zeldzaamheden (zowel in de vergaderingen als in artikelen in Franje)
- meer aandacht voor de ecologie van soorten, zowel in vergaderingen als Franje
- keuze maken t.a.v. Franje: mededelingenblad/contactblad (dan zonder ISSN-nr.) of tijdschrift met ISSN-nr. (dan kwaliteitsverbetering, meer artikelen, foto's, e.d.) of huidige situatie (primair een mededelingenblad met een ISSN-nr)
- i.h.a. meer activiteiten organiseren (buitenlandse activiteiten, kleine excursies, workshops, onderlinge informatie-uitwisseling met grotere frequentie)
- discussiepunt is de rol van de computer: niet teveel aandacht aan besteden versus daarvan juist veel meer gebruik maken voor tussentijdse contacten en informatievoorziening
- streef naar minstens een maand tussen Ter Haar en Snellen vergadering
- excursie bij voorkeur niet te dicht op de zomervakantie plannen

Eigen conclusies bestuur:

- we trekken blijkbaar weinig beginnende microlepidopterologen. Mensen worden vaak pas lid nadat ze al enkele of vrij veel jaren met kleine vlinders bezig zijn. De bekendheid van de sectie lijkt vrij laag cq de drempel vrij hoog.
- het is de vraag of we genoeg doen aan overdracht van kennis van oudere generaties/ ervaren microlepidopterologen naar nieuwe generaties/beginnende microlepidopterologen
- bij de vergaderplanning rekening houden met alle genoemde vergaderingen met uitzondering van de vergaderingen van andere NEV-secties (m.u.v. Ter Haar natuurlijk)
- vergaderen in september, december en januari is niet wenselijk. Februari kan in de toekomst wel benut worden als uitwijkmogelijkheid bij planningsproblemen

Resultaten ledenenquête sectie Snellen (gehouden 2004- 2005)

Respons: 20 formulieren namens 21 sectieleden, dat is ongeveer tweederde van de actieve sectieleden. Niet alle leden hebben elke vraag ingevuld.

1. Voldoet de sectie aan de doelstellingen en verwachtingen?

- 84% is van mening dat de sectie voldoet aan de doelstellingen en de eigen verwachtingen
- 16% is van mening dat de sectie gedeeltelijk voldoet aan de doelen en verwachtingen

2. Wat vinden sectieleden het meest aantrekkelijke van de sectie?

De sectieleden noemen diverse zaken die zij het meest aantrekkelijk vinden. De meest genoemde redenen zijn:

- informeel contact met mensen met een gelijke interesse
- uitwisseling van faunistische kennis, ervaringen en gegevens
- op de hoogte blijven van nieuwe vangsten en ontwikkelingen in de Nederlandse en/of palaearctische fauna
- de betere (en goed gebrachte) presentaties en praatjes met veel materiaal
- Vermandel

3. Wat missen sectieleden? In het algemeen weinig. Suggesties leden: meer aandacht voor ecologie en micro's in een bredere context plaatsen, meer doen aan opleiding en scholing in dat verband.

4. Wat betekent het lidmaatschap van de sectie Snellen voor de ontwikkeling van de leden?

- een goede stimulans om zichzelf steeds verder te verdiepen
- het kunnen terugvallen op mensen met meer kennis/ingang bij professionele entomologen
- versnelling van de eigen ontwikkeling
- up-to-date blijven, volgen van de nieuwste ontwikkelingen

5. Jaarlijkse excursie

- De jaarlijkse excursie is voor ongeveer de helft van de leden onmisbaar. De andere helft gaat om verschillende redenen nooit mee.
- De overgrote meerderheid (92%) is zeer te spreken over de gezamenlijke organisatie met de sectie Ter Haar.
- Volgens een ruime meerderheid (78%) hoeft bij de organisatie van de excursie geen rekening te worden gehouden met de nachtvlinderexcursie(s) van de Vlinderstichting.
- Iedereen vindt de kosten van de excursie aanvaardbaar.

Suggesties leden: bij voorkeur een locatie die groepsaccommodatie combineert met kampeermogelijkheden en bij voorkeur de excursie niet te dicht op de zomervakantie plannen

6. Franje

- De overgrote meerderheid (82%) vindt Franje goed.
- De overigen (18%) vinden het net voldoende en constateren een matig aanbod van artikelen.
- Iedereen vindt de gezamenlijke uitgave met Ter Haar een goede zaak die naast kostenbesparing ook als voordeel biedt dat mensen die werken aan macro's sneller enthousiast worden voor micro's.

Er worden diverse suggesties gedaan: meer aandacht besteden aan moeilijke soorten i.p.v. de huidige nadruk op zeldzame soorten; meer thematisch, bijvoorbeeld de aandacht op soorten of families richten; duidelijke keuze maken voor mededelingenblad contactblad (dan zonder ISSN-nr.) of tijdschrift met ISSN-nr. (dan kwaliteitsverbetering, meer artikelen, foto's, e.d.).

7. Sectievergaderingen De overgrote meerderheid vindt de opzet van de vergaderingen goed zoals ze zijn.

Suggesties leden i.v.m. de opzet van de vergaderingen: langere pauzes, huishoudelijk deel zo kort mogelijk houden en vaker mensen van buiten uitnodigen.

Suggesties leden i.v.m. de inhoud van de vergaderingen: afspreken dat er in presentaties aan het begin duidelijk gezegd wordt om welke soort het gaat (volledige genus + soortnaam); in presentaties meer aandacht besteden aan de relatie tussen soort en ecosysteem, landschap en voorkomen in (planten)geografische regio's e.d.; ook hier: meer thematisch gericht werken op soorten of families; niet teveel over computerprogramma's praten.

8. Vergaderfrequentie: Iedereen is tevreden over de huidige vergaderfrequentie. Suggesties leden: langer vergaderen met meer entomologische mededelingen en een extra vergadering tijdens de zomerexcursie

9. Wanneer vergaderen?

Vergaderen in september? De helft heeft bezwaar.

Vergaderen in december? Ongeveer eenderde heeft bezwaar.

Vergaderen in januari? Ongeveer een kwart heeft bezwaar.

Vergaderen in februari? Ongeveer 10% heeft bezwaren.

Suggesties leden: tussen de Ter Haar en Snellen vergadering zou minstens een maand moeten zitten

10. Waarmee rekening houden?

Met landelijke NEV-vergaderingen? Ja, volgens de overgrote meerderheid

Met NEV-afdelingen? Ja, volgens iets minder dan de helft.

Met andere NEV-secties? Ja, volgens een klein aantal sectieleden

Met Liefhebbersdagen ZMA? Ja, volgens een ruime meerderheid

Met Landelijke Vlinderdag? Ja, volgens iets minder dan de helft

Met Duitse Entomologendag? Ja, volgens iets minder dan de helft

Met aan/afwezigheid Eddy Vermandel? Ja, volgens de helft

11. Contributie: Vrijwel iedereen beoordeelt de contributie als zeer redelijk in verhouding tot wat men ervoor terugkrijgt. Men vindt hem eerder laag dan hoog.

12. Overige opmerkingen en suggesties

- de lokatie Lexmond en vooral de bereikbaarheid zijn prima.
- buitenlandse weekenden of kampen organiseren evt. in samenwerking met de VVE of de Duitse Entomologen?
- tussen sectievergaderingen in zouden meer activiteiten/contacten kunnen plaatsvinden bijv. via de computer of door mensen spontane excursietjes te laten organiseren (aankondiging via e-mail, deelname door klein groepje).
- meer gebruik maken van de computer voor onderlinge contacten en uitwisseling

13. Belang/betekenis van de sectie: Veel leden zijn pas recent begonnen en beide secties bieden dus een forum om ideeën uit te wisselen en nieuwe ideeën op te doen.

Franje 10 (19) – februari 2007

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op

Zaterdag 14 april 2007

Om 11.00 uur in Partycentrum De Vijf Hoeven, Korteboevenseweg 63, 4128 CN
Lexmond, tel: 0347-341933.

AGENDA

10.30 uur	Zaal open
11.00 uur	Opening door de Voorzitter & Bestuursmededelingen
11.30 uur	Financieel verslag
11.45 uur	Toelichting op excursie
12.00 uur	Rondvraag
12.15 uur	Faunistische Mededelingen
12.30 uur	Pauze
14.00 uur	Faunistische Mededelingen (vervolg)

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378; e-mail: info@vermandel.com

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Van Utrecht CS naar Lexmond en viceversa: 154

Franje 10 (19) – februari 2007

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op

Zaterdag 10 maart 2007

Om 11.00 uur in partycentrum De Vijf Hoeven, Kortenhoevenseweg 63, 4128 CN
Lexmond Tel. 0347 - 341 933.

AGENDA

10.30 uur	Zaal open
11.00 uur	Opening door de Voorzitter & Bestuursmededelingen
12.25 uur	Rondvraag
ca 12.30 uur	Pauze
14.00 uur	Faunistische Mededelingen

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 0114-370378; e-mail: info@vermandel.com

Voor beide bijeenkomsten geldt dat er koffie is en u kunt ook frisdrank, broodjes, soep, tosti's etc. kopen bij de bar. Het staat iedereen vrij om een eigen lunch mee te nemen.

BUSLIJNEN

Van Utrecht CS naar Lexmond en viceversa: 154